

Nedergerecht Bolsward, inventarisnummer 116.

Calverboeck 1584-1753 = verordeningen op kalfsveld geschreven
(Verdam, Middelnederlandsch Handwoordenboek).

001ro.

(15)84

(Reglement van de turfmeters)

Op huijden den 9 septembris anno 1584 hebben Baucke Jetzes, Freerck Buwez, Nanne Amaz, Sijouck Damols, Lijsbet Pieters ende Wijbrich Jans voor recht bij haeren eet verclaert ende aengenomen dat sij voortaan een ijglick burger ende inwoner met turffmeten recht ende gelick doen zullen. Ende dat sij ijder maand¹ driemael zullen schudden ende de gaaten ledich zijnde, ijder mand zullen verfullen. Ende dat sij van ijder schou turff sullen hebben van den copper een brabantische stuijver ende soe oock van den vercoper ende dat soewel van den terige bleske als andre gemene turff. Ende van den witte off grauwe turff een slechte stuijver. Ende is oick geordonneert² dat de turffdragers gelicke salaris zullen ontfangen van ijder schou turff voeren verhaelt. Ende dat de meters en de dragers bij boorten zullen meten ende dragen, ende die erst spreckt eerst voorthelpen sonder onderscheijt van enich turff, alles bij arbitrale correctie. Actum ut supra voor recht ende in kennisse van mij ondergescreven Secretaris dezer stad.

T. Siccama (met halen en streken, boven 15, onder 84)

001vo.

1585

(contributie voor het maken van een put op de Nieuwmarkt voor de Gasthuiskerk)

Op huijden den sesten octobris anno vijftienhondert vijff ende tachtich hebben dezen naeschr. personen ijder gecontribueert veertien stuivers tot maackinge vande put staende opte Nijemerckt voer de Gasthuiskerck, waarmede sij in alles ontlediget ende vrij zullen zijn van eenige vordere reparatie aen deselve put naemaels te doene sonder enichsins daertoe tot enigen tijden gehouden te zijn te contribueren.

¹ maand = mand.

² bevolen, gelast

Als in den iersten Sijouck Tijercks, Pieter Steffens, Freerck Buwes, Jan Eelckes, Lijsbet turffmeester, Cornelis Dircks, Cornelis Dircks, Heijne Willems, Sicke Sickes, Hil Duededochter, Hil vschr., Baucke Duerks, Fedde Douwes, Hil vschr., Harcke Janzn., Reijn Sijbes, Joannes Biewes ende Moijts Hendricks. Actum ut supra.

002ro.

1595

(besluit baggerpramen)

Op huijden den 15 julij anno 1595 is bij den Rade ende den Gesworen Gemeente gestatueert³ dat twe leijckerspramen⁴ geordonneert zullen worden met dewelcke de lijckers stediges⁵ het diept zullen leijcken ende reijnigen, ende dat op zulcke ordre als de Rade goet vijnden zal. Actum ut supra.

(burgers zullen vuilnisbakken laten maken)

Is meede geordonneert dat de burgers fuijllinsbacken sullen laeten maecken voer een ofte twe huijsen, soe ende als de gebuijren sulx gelegen sal sijn. Actum ut supra.

(het strijken van masten voordat schepen de stad invaren)

Item dat de turffschepen ende rogschepen hun masten buijten de stadt zullen affleggen voer dat sij in de stadt vaaren ten eijnde die masten die steenen piepen niet schadelicken sijn. Actum ut supra.

(baggeren stadsdiep)

Op huijden den 29 junij anno 1597 is bij den Rade ende Gesworen Gemeente geresolveert⁶ dat het stadtdiept geleiijckt zal worden ende dat een ijder eigenaar voer zijn huijsinge den costen zal hueden ende dragen van 't zelve leijcken, ende dat die overbuijren respectievelicken ijder alzoec mede voer 'd helfte dezelve costen sullen dragen. Actum ut supra.

(reparatie kapel voor de avondpredicatie)

Op huijden den ersten augusti anno 1597 is bij den Magistraet geresolveert ende den Raedsluijden geordonneert dat sij op 't spoedlixt die Capelle zullen repareren tot den avontspraedicatie. Actum ut supra.

³ vastgesteld

⁴ in de gemeentebgrotiing 1911 van de gemeente Leeuwarden is een post opgenomen voor "leiken van grachten".

⁵ voortdurend

⁶ besloten

(verpachting Minderbroeders kerkhof tot huissteden)

Item is mede geresolveert dat de Magistraet op 't spoedelixt die plaetze van het Minrebroeders kerkhoff zal verpachten tot huijsteden. Actum ut supra.

(aankoop rogge en koren door magistraat vanwege dure tijden)

Op huijden den 12 octobris anno 1597 is bij den Magistrate ende de Gesworen Gemeente geresolveert dat de magistraet op 't spoedelixt sal copen ende manden eenige lasten rog ende cooren in voorraad in deze duijre tijdt. Ende dat men 't zelve in den aenstaende winter, de arme huijssittende personen voer een redelick prijs wederom zal vercopen bij ordonnantie. Actum ut supra.

(reparatie dak Broerekerk)

Is mede geresolveert dat men de Minrebroeders kercke op 't spoedelixt zal besteden aen een leijdecker om gerepareert ende opgebouwet te worden. Dezen bestedinge is noch nae de middach geschiet met Thoms Gijsbarts leijdecker tot Leuwarden, die daervan sal hebben 393 ponden op termijnen.

002vo.

(15)97

(verbod opgelegd aan diverse personen om hun kinderen te bedelen te sturen)

Op huijden den vijftien decembris anno 1597 heeft de Magistraet, (gedrongen zijnde door den duijre tijdt ende benauthijt) eenge personen op 't Raedthuijs eenge personen op 't Raedhuijs ontboden, genietende aelmoesen uuijt het Armehuijs ende die daer te boven bij de huijsen hun brood bidden, selfs ende oick doer hun kijnderen.

Ende is mede arsten ontboden Lollcke Anne weduwe van Follegae dewelcke opgelecht is haer kijnderen te huijs te holden ende dat sij, indien sij gebreck heeft, sulx den Diaconen te kennen zal geven, 'twelck sij angenomen heeft alzo te doene, Actum ut supra.

Item Fedde Hanszn. in Nannehoff is van gelicken bevolen zijn kijnderen te huijs te holden, ende zijn armoed den Diaconen te kennen te geven. Actum ut supra.

Item Pouwels Hendricks van Delft, genietende anderhalve broden uijt het Armehuijs, is van gelicken bevolen zijn kijnderen te huijs te

holden. Ende hem mede angesecht dat hij tegens de tijdt zal vertrecken. Actum ut supra.

Item Rinck Euwesdochter uuijt Heeg, wonende in Nannehoff is van gelicken bevolen dat sij haer kijndtskijnderen van goede luijden doeren zal holden, vermits sij aelmoesen genietet uuijt het Armehuijs. Actum ut supra.

Pier Willems is mede bevolen dat hij zijn kijnderen van de goede luijden huijsen zal holden, hoewel hij uijt het Armehuijs gene broden geniet. Actum ut supra.

(verbanning uit de stad naar Staveren)

Op ten 14 martij zijn die voorscreven Naes ende Martijen met hun 4 kijnderen sampt Gretijen voorscreven gecondemneert morgen met een schip nae Staveren gefuert te worden, gelick sulx 's anderen daechs geschiede. Actum ut supra.

(opsluiting op water en brood)

Den selven 14 martij zijn te water ende brode gestelt Jan Janzn. Slotcke ende Sjacob Simonzn. Dunnebier, vermits sij op 8 martij Harmen Sijbrens gewaltelicken angevochten hadden. Ende is de voorscreven Jacob den 17 ende de voorscreven Jan den 18 martij losgelaten. Actum ut supra.

(verzoek tot leggen sluitboom voor Makkumer zijl)

Op huijden den tienden julij anno 1598 op een maendach zijn op 't Raedthuijs compareert Doctor van Eijsinga ende een Hollander, beijde als lidtmaten van de gecommiteerde Raden van de Admiraliteit residerende te Dockum, ende hebben aen den Magistrate versocht dat een sluijtboom voor Mackumer zijl mochte worden gelecht, ten eijnde alzo soude mogen worden belet het defrauderen van de convoygeld, ende het angeven van dien welcke convoygeld betaelt wordt van den in- en uijtfarende goederen, als butter, solt, keess etca. Welcke angeven bij de schippers dickmaels verswegen worde. Welcke voorscreven versueck bij den Magistraet gehoert wezende, heeft 'tzelve de Gesworen Gemeente te kennen gegeven, ende is bij gemene stemmen geresolveert dat men den voorscreven Heren hun versueck zolden afseggen en hun

003ro.

1598

(betaling aan de schrijvers van de hoptlieden)

Op huijden den 3 martij anno 1598 heeft Rommert Thomaszn., stadsrentmeester de Rade voergedragen dat hij veel anlopers hadde van scrijvers der hoptluijden, omme den ordonnantiën op hen gepasseert, te betalen ende dat hij gene goede middelen in hadde om die voordehandts te betalen, want hij van stadtswegen wel derdehalve duijsent schuldich was is derhalve hem geordonneert, dat hij van den duijsent gulden, petri lestleden van fortificatie penningen verschenen, solde nemen. Ende betalen daermede de hooftgelden voer januario, feb., martio ende aprili is gel verschenen ende dat hij neffens dezelve hooftgelden met opnemen solde tot de betalinge van de achtehalve stuijvers opte florenen, daermede die vijffichduijsent betaelt zouden worden, doch dat hij van de florene rente van den dach d'zelve VIII st. solde opnemen. Actum ut supra.

(betaling verpleeggeld voor een kind)

Op huijden den 5 martij anno 1598 is Jets Tijerck metslars wijff het kijndt van Meijnte Heres besteedt te betalen van endes jaers acht goutguldens ingaende Lichtmisse lestleden. Actum ut supra.

(verblijf in het hondegat)

Op dato voorscreven zijn Naes Schoenlapper ende Maritijen zijn concubijne in het hondegat gestelt, vermits bij melcanderen in hoerdoms saten, levende noch die huijsfrouwe van de voorscreven Naes buijten landts wonende. Ende is mede in apprehentie⁷ gestelt Gretijen Verpoese uuijt Flandren (die twemael doloselicken⁸ alhier te nachtmael gegaen ware in het voorste hondegat gestelt, vermits sij een man hebbende, trou belooft heeft eenen francoiske Pierre. Actum ut supra.

(verbanning uit de stad naar Staveren)

Op ten 14 martij zijn die voorscreven Naes ende Martijen met hun 4 kijnderen sampt Gretijen voorscreven gecondemneert morgen met een schip nae Staveren gefuert te worden, gelick sulx 's anderen daechs geschiede. Actum ut supra.

(opsluiting op water en brood)

Den selven 14 martij zijn te water ende brode gestelt Jan Janzn. Slotcke ende Sjacob Simonzn. Dunnebier, vermits sij op 8 martij

⁷ vastgezet

⁸ bedrieglijk, listig

Harmen Sijbrens gewaltelicken angevochten hadden. Ende is de voorscreven Jacob den 17 ende de voorscreven Jan den 18 martij losgelaten. Actum ut supra.

(verzoek tot leggen sluitboom voor Makkumer zijl)

Op huijden den tienden julij anno 1598 op een maendach zijn op 't Raedthuijs compareert Doctor van Eijsinga ende een Hollander, beijde als lidtmaten van de gecommiteerde Raden van de Admiraliteit residerende te Dockum, ende hebben aen den Magistrate versocht dat een sluijtboom voor Mackumer zijl mochte worden gelecht, ten eijnde alzoou soude mogen worden belet het defrauderen van de convoygeld, ende het angeven van dien welke convoygeld betaelt wordt van den in- en uijtfarende goederen, als butter, solt, keess etca. Welcke angeven bij de schippers dickmaels verswegen worde. Welcke voorscreven versueck bij den Magistraet gehoert wezende, heeft 'tzelve de Gesworen Gemeente te kennen gegeven, ende is bij gemene stemmen geresolveert dat men den voorscreven Heren hun versueck zolden afseggen en hun

003vo.

daer vuer gecommiteerde sullen aendien, 'twelck is geschiet doer Joannes Feijckezoon ende Paule Franzen Ens uijten Rade, Johannes Harmenzoon ende Tijaerdt Lijuwes uijttten Gesworen Gemeente. Ende hebben henluijden in de Doele angesecht 'tgene voorscreven is. Ende alzoou sijluijden daeraff acte versochten ende die gecommiteerde sulx niet condon doen, hebben sij selve den Rade en de Gesworen Gemeente voorgedragen, die eendrachtelicken hebben gesloten dat men hun daeraff geen acte solde passeren, doerdien sulx geen gewoonte is. Ende oick dat d'selve acte tot praeiuditie⁹ van de stadt interpreteert ende uuijtgelecht soude mogen worden. Dit niet tegenstaende hebben die voorscreven beijde van den Admiraliteit 's anderen daechs voer olde zijl een boom gelecht, dien sij te voeren al bereijst hadden. Ende sulx tot kennisse van den Rade gecomen sijnde, heeft de Rade den 12 Julij 's morgens den Gesworen Gemeente bij hen geroepen ende gedisputeert off men de voorscreven bome met gewalt en via facti¹⁰ wederomme wech zolden nemen ofte niet. Ende

⁹ vooroordeel

¹⁰ via factie = latijn betekenis o.a. metterdaad

is ten laesten bij de meeste stemmen geresolveert¹¹ dat men den voorscreven twe bomen met geweld weder wechnemen solde. Doch alzoe Paule Franzen Ens burgemeester ende Tijaerdt Lijuwезoon voorscreven nae Leuwarden dezen dach solde reijsen omme mitten andere Volmachten dezer Landschappe te resolveren in der saacken, Taecke van Dixtra Ontfanger Generael ende zijn apprehentie bij die van Leuwarden gedaen, soe is de saacke gesuspendeert tot dat sij beide metten Gedeputeerden ende de Volmachten van de steden ende landen deze saacke solden hebben gecommuniceert ende ‘tzelve op ’t spoedelixt weder uit scrieven.

(het met geweld wegnemen van de boom voor Makkumerzijl)

Op huijden den 15 julij anno 1598 zijn de Rade en de Gesworen Gemeente tegen de avont wederomme bij den een vergadert ende hebben gecommuniceert van het wechnemen van de voorscreven boom voor Mackumerzijl ende is bij de meeste stemmen geresolveert dat men dezelve weder solde wechnemen met geweld, vermits ‘t zelve eenige van de Gedeputeerde en oick van de Volmachten van de steden raedsam dochte. Ende is alzoe die voorscreven boom door den Rade ende Gesworen Gemeente met geweld wechgenomen ende binnen Bolswert gebracht.

004ro.

(verbanning uit de stad vanwege dronkenschap etc.)

Op huijden den 27 septembris anno 1598 is Pieter Gerrijts Smetzer, vermits zijn voelvoldige dronckenschap ende ontuchtichheden, item mede vermits zijn quaetspreken opten Magistrate ende de gemeene saacken, uuijt een vijantlicke gemoet, uuijtter stadt gebannen, sonder daerinne weder te mogen keren sonder consent van den Rade, bij poene van den Hove overgesonden te worden, ende dit bij sonnenschijn. Actum ut supra.

(verbanning uit de stad vanwege dronkenschap en verwaarlozing van zijn kinderen)

Item is mede Heert Smidt doer zijn menichfuldiche dronckenschap ende ontuchtichheden ende vermits hij niet als een goede pater familias zijne kijnderen voersiet, dan d’zelve verlaet tot laste van de stadt, ter stadt uuijtgebannen, ende sal daerinne niet weder keren

¹¹ besloten

buijten des Magistraets consent ende dit morgen bij sonnenschijn.

Actum ut supra.

(ontslag uit gevangenschap)

Pieter Pieterzn. Cramer is uijt zijne tegenwoordige apprehentie gedimitteert¹², niet tegenstaande zijn voorgaende acten, dateert den 23 junij 1598, daerbij hij gelooft heeft sich niet meer te vergrijpen met dronckenschap ende ontuchtich leven ende andersins: met zulcken voorbescheijt, dat ingeval hij sich naemaels weder mochte ontgaen in enigerlijke manieren, alle zijn voergaende ende tegenwoordige delicten open staen zullen. Actum ut supra.

(uit de gevangenis losgelaten)

Krijn Lijuwes Smidt is uijt zijn gevanckenisse losgelaten met sulcken bescheijt, dat soeverre hij naemaels metten dronckenschap sich vergrijpt, dat men hem met naedre straffe zal corrigeren tot arbitrage van den Gerechte nae exigentie¹³ van de saacken. Actum ut supra.

(vaststelling omslag per huisstede)

Op huijden den 30 octobris anno 1598 is bij den Rade ende Gesworen Gemeente geresolveert dat men van ijder huiss(tede) naer de nijeuwe omslach sal opnemen dertich stuijvers van sept., oct., no. ende decembri. Actum ut supra.

(verzoek aan de burgerij tot contributie voor de armen).

Item dat men de Burgerije op 't Raathuijs zal ontbieden ende van ijder affragen wat hij 's markten wil contribuieren tot onderholt van den Armen ende dat men hoevolle markten zal ophalen bij een uuijten Rade ende van uijten gesworen gemeente ende dat voer ses marcten. Actum ut supra.

(buiten de poorten houden van bedelaars).

Item dat men de Portiers sal opleggen dat sij opsicht nemen opten vremde bedelars ende dien buijten den poorten hueden ende dat sij 's weeks daervan zullen hebben 10 stuijvers. Actum ut supra.

(vaststelling bijdrage vremde bakkers voor verkoop brood).

Item dat die vremde Backers brengende op saterdagen vreemdt broodt te vercoopen bij de Capelle, elcke week zullen geven ses stuijvers ende dat sij staen sullen bij sijden van de Capelle voor 't Armehuijs, ende dat d'zelve vremde Backers haer broodt sullen inbrengen ende vercopen, ende geen doorslagen broodt. Actum ut supra.

¹² uit gevangenschap ontslagen

¹³ behoefte

(regels voor het luiden van de raadhuis klok en het openen en sluiten van de poorten).

Item dat die dragers 's morgens ende 's avonds een halff uhr sullen luiden, ende dat die Portiers telckens naedat die Raethuijs clock opgehouden sal hebben te luiden, die Poorten sullen sluijten ende opensluijten, ende dat sij die sloetelen van de poorten tot het laeste luid sullen bij sich mogen beholden. Ende dat sij sloetelen 's morgens sullen brengen in handen van den presiderenden Burgemeester. Actum ut supra.

004vo.

(vaststelling maalgeld molenaars)

Ende is mede den molenars geconsenteert dat sij van ijder lopen groff zullen ontfangen een braspenninck ende van een lopen cleijn III stuijvers, ende van 't malen voer koeckebackers tot drie malen van ijder reijs oick een braspenninck. Actum ut supra.

(boetebepaling bij malen door andere molenaar)

Op huijden den sesten november 1598 is den molenars bij poene van ses ca.gl. mandert dat niemant sich sal verfurderen sijner mede mollenars mingels te malen, totdat daerinne naeder sal wezen voorsien. Actum ut supra.

(beklag door bakkers vanwege verhoging maalgeld)

Op date voorscreven zijn de gemene backers mede op 't Raedthuijs erschenen, sich beclagend datten voorscreven molenars verhoginge van salaris is gegunt. Actum ut supra.

(wijziging ophalen aalmoezen voor de armen)

Op ten 8 novembris anno 1598 is bij den Rade ende gesworen Gemeente geresolveert dat men de Burgerije niet op 't Raethuijs sal ontbieden, dan dat men alle weeken metten schuttel sal omgaen, nae oude gewoonte. Actum ut supra.

(opleggen boete wegens levering onzuivere rode boter)

Den 15 novembris anno 98 is Ulcke Hauckezn. te Wonserswierum corrigeert vermits hij aan Eling Sijbolts vercoft ende geleverd heeft een halve tonne rode Butter ende daer onder gemenget heeft solt bij laagen, ende dan butter ende dan solt, waerdoer hij de stadt voer amende¹⁴ betaelt heeft vijftich car. gls., die ene helft tot profijt van de

¹⁴ boete of straf

Stadt ende d' andere helft voer den Rade: hoewel hij Sijbren Osinga als Grietman te voeren te bröeke¹⁵ gegeven hadde een vette osse die gecost hadde hondert ende veertich car. gl. Actum ut supra 1599.

(vaststelling te betalen waaggeld)

Op huijden den 5 januari anno 1599 is bij den Rade en de gesworen gemeente resolveert dat de waagmr. van nu voortaan dubbelt waaggeld sal ontfangen van den vreemde man ende huijsluijden ende oock van den Burgers, mits dat die eene Burger copende van een andere burger halff waaggelt zal betalengelick sij plegen. Actum ut supra.

(nadere uitwerking te betalen waaggeld)

Op huijden den 18 januari anno 1599 is bij den Rade en de gesworen gemeente wederomme geresolveert dat de waagmr. zal dubbelt waaggelt mogen ontfangen van de Burgers ende huijsluijden, maer van den vrende uijthyemsche personen niet meer als men plaget t' ontfangen van den butter die hij hier coopt, mits dat die eene burger weder copende van de andere burger halff waaggelt (navolgende de resolutie opten vijften januarij lestleden genomen) zal betalen, alzo dat die Burgers van de weerwaag niet meer zullen betalen dan als sij plegen. Actum ut supra.

(wat mede verstaan wordt onder waaggoederen)

Item dat onder alle waagbare guederen verstanden worden mede het Iser, die verckens ende speck. Actum ut supra.

(verpachting van de stadswaag)

Op welcke voorscreven articulen die stadtswaag verpacht is bij oproepinge ter gewoontlicke plaetze aen Burgemeester Jarich Heres voer -1690 car. gl. den 19 Januarij anno 1599

005ro.

(instelling commissie van advies voor de bouw van een nieuw Doelehuis)

Op huijden den 28 Martij anno 1599 is geresolveert¹⁶ bij den Rade ende Gesworen Gemeente dat men drie uuijten Rade ende drie uuijten Gesworen Gemeente zolde comitteren¹⁷ die hen soudent informeren opte nootsakelickheijt van het bouwen van een nijen

¹⁵ eveneens boete

¹⁶ besloten

¹⁷ opdracht geven, machtigen

Doelehuys. Ten welcken fine¹⁸ gecomiteert zijn uijttē Rade Jacob Simonzn. ende Pieter Gerrijtzn. Burgemeijster metten tve Raedsluijden. Item Johannes Harmenszn., Tijaardt Ewertzn. ende Tijmen Franszn. uijttē Gesworen Gemeente. Actum ut supra. *(boetebetaling vanwege onkuisheid en hoererij met borgstelling)*
Op huijden den 15 Aprilis anno 1599 is Benedix Jacobs te Gaast metten magistraet geaccordt nopende zeecker delict van oncuijscheijt ende hoererij bij hem ten huijse van Obbe Attes in de verkeerde werelt met zeeckere vroupersone Anna Jansdochter genaemt, geboortich van Bevergaarn¹⁹ opten 14 aprilis geperpetreert²⁰ opten summa van tzestich ca.gl. Ende dat hij daerteboven den Armen sal geven een quartier rog. Waarvoor Tijaardt Ewertzn. sich borge gestelt heeft als eigen schuldt ende hypotheeck zijent goed. Actum ut supra. *(ontslag uit gevangenis en verbanning)*

[in de marge staat: siet boven den 27 sept. 1598]

Op huijden den 8 Junij anno 1599 is Pieter Gerrijts Smetzer tegenwoordige gevangen uuijt zijn hechtenisse gelaten, met sulcken restrictie ende gebot dat hij voer sonneschijn sich ter stadt uuijt sal maacken. Ende soe verre hij binnen de stadt wederkeert sonder des Magistraets consent dat hij alsdan 24 dagen te water ende te broodt in de gevanckenisse gestelt zal worden. Ende soe verre hij sich daernae weder vergrijpt, sal alsdan gestraft worden arbitralicken naer exigentie²¹ van de saacken. Actum ut supra.

(ontslag van rechtsvervolging met voorwaardelijke straf)

Op huijden den 25 September anno 1599 is Pieter voorscreven uuijt zijn hechtenisse oft van 't block, daeraen hij 23 dagen geseten heeft, gedimiteert²² ende losgelaeten, met zulcker restrictie ende poene, soe verre hij sich tegenst den Magistrate ofte ijmandts anders met woorden ofte wercken vergrijpt, dat hij daernae wederomme gestraft worden zal mit hechtenisse aen de pael van Justitie tot spectacle van alle menschen, Ende wordt hem bij denselven poene gemandeert²³ binnen dezer stad niet te keren noch incomen. 't Welck hij alzoef heeft angenomen te achtervolgen ende nae te gaen. Actum ut supra

¹⁸ doel

¹⁹ bevergern in Noordrijn-Westfalen

²⁰ gedaan

²¹ met gerechtelijk vonnis naar behoefte

²² ontslagen van rechtsvervolging

²³ bevolen

(lening af te sluiten door de Raad)

Op huijden den 2 Novemb. anno 1599 is bij den Rade ende Gesworen Gemeente resolveert ende gesloten datten Rade op 't spoedelixt deligatie zal doen ende nemen op interesse d' summa van een duijsent dalers van 30 stuijvers 't stuck. Daermede men voerdhandts sal affdoen ende betalen de schulden ende ordonnantien dien de stadt t' achteren is, ende in dezen tijde belast is. Ende dat men d'zelve opgenomenen penningen over jaer (soe het mogelick zal zijn) te betalen. Actum ut supra.

(wekelijkse collecte voor de armen bij de burgerij)

Is mede resolveert dat men alle weecken tot profijt van de gemene Armen metten schuttel aelmoesen bij de Burgerije sal collecteren. Ende beginnen opten 10 Novembris op een Saterdach erstcomende. Actum ut supra.

005vo.

(toestemming weeshuisvoogden om op St. Olofsmarkt te collecteren)

Op huijden den derden Decembris anno 1599 heeft de Magistrate dezer stede den weesmeesters dezer stede geconsenteert²⁴ een omganck in S. Oliffs Merck anno sestienhondert bij de Burgerije ende in de stadt. Omme van de selve Burgerije ende vremd man een Aelmoese te collecteren tot behulp van 'tzelve weeshuijs. Actum ut supra.

(voorwaardelijk ontslag uit hechtenis)

Op huijden den 27 Decembris anno 1599 is Pieter Pieters Cramer uuijt zijn hechtenisse gedimiteert²⁵ vermits zijn oude boose ende droncken leven ende manieren. Met zulcken voerbescheijt ingevalle hij sich enichsins weder mochte vergrepen, hij alsdan gestraft ende corrigeert zal worden. soewel nae voorgaende delicten, als nae 'tgene hij naemaels mochte perpetreren²⁶. Actum ut supra.

(verbanning)

Op huijden den 21 Januarij anno 1600 is Pieter Jan Goes, tegenwoordige gevangen gecondemneert²⁷ dat hij vermits zijn voorgaende overspel ende hoererie bij hem geperpetreert, mit de dienars van Justitie ter poorten uuijtgeleijt zal worden. Ende dat hij

²⁴ toegestaan

²⁵ ontslagen van rechtsvervolging

²⁶ doen, uithalen

²⁷ veroordeeld

binnen dezen stede niet zal wederkeren zonder consent van den Rade, bij verboerte dat hij alhier comende ende geapprehendeert²⁸ zijnde met zijn informatie den Hove van Frieslandt overgesonden sal worden.

Actum ut supra. De post bij arbitrale correctie²⁹. Actum ut supra.

(getuigenis t.a.v. houden van pauselijke ceremoniën)

Philips van Pomeran nu sich ontholdende binnen dezer stede Bolswardt ende alleer gedient hebbend als Adelbors onder de compagnie van Hopman Edzardt Grovestis, omtrent 43 jaren oldt, heeft voer recht bij zijn eed verclaert, hoe dat Marij Wouters wijff, wonende in Nannehoff tot hem onlanx gesecht heeft, alsdat drie vroupersonnen (waeraff die eene van Sneeck ende die andere twe van der IJlst souden sijn) wesende verdwaelt buijten de stadt omme te gaen nae Rincke Cornelissoons huijs wonend te Burgwardt, ende dat d'zelve opte wech staende bij haer gecomen sijn acht mannen uuijter stadt, waeronder eene was genaemt Gerbrandt Idszn. wonende alhier opte Hoochstraet ende dat d'zelve vrouwen metten voorscreven acht mannen nae de voorscreven Rinckes huijs voortgegaen sijn. Ende dat aldaer ten huijse pauselicke ceremonijen geschiet sijn. Wezende aldaer meede en paaap [sic]. Daermede besluytende sijn getuijchenisse. Actum anno 1600 den 16 feb.

(bevestiging getuigenis van pauselijke ceremoniën)

Marij Wouters wijff burgerse dezer stede omtrent 32 jaren oldt heeft mediante iuramento³⁰ voer recht verclaert. Depost nihil.

(geschenk van 6 stuivers over de floreenrente)

Op huijden den 28 Martij anno 1600 is geresolveert dat men tot een geschenck voer S.G. voer zijn getrouwen dienste dezer landen bewezen, sal opnemen ses stuijvers over die florene renten der landen onder deze Jurisdictione sorterende. Ende dat op drie Jacobidagen als in den jaren 1600-1601- ende 1602 telckens twe stuijvers. Actum ut supra. In presentie van den Rade ende gesworen Gemeente.

006ro.

(verbod van verhuur huizen of kamers aan vreemden zonder toestemming van de magistraat)

Op huijden den 7 Aprilis 1600 is bij den Rade geresolveert ende

²⁸ aangehouden

²⁹ achteraf bij gerechtelijk vonnis

³⁰ tijdens gerechtelijk vooronderzoek

gesloten dat (ende ‘twelck op huijden bij tromslach is oentlicken vercondiget) niemant ‘tsij Burger ofte Inwoner sich sal verfordren einge vrende ende incomende personen rijck noch arm enige huijsen ofte cameran zal verhuijren voer ende alleer zij zulx den Magistraet eerst zullen hebben overgegeven, bij pena van ses carolusgld. Actum ut supra.

(Toestemming om tijdelijk in Bolsward te wonen met een borg)

Op huijden is Thomas Lannoij wolcammer geconsenteert omme alhier binnen deze stede te wonen een jaer sonder den stadt enichsins lastich te zijn, ende heeft Jan Breijder sich met behoirlicke stipulatie³¹ borge gestelt voer dat d’zelve Thomas den voorscreven stadt een jare lanck niet lastich zal zijn onder hypotheq zijnder goederen forma. Actum Anno 1600 den 7 Aprilis.

(Besluit tot verpachten van openbare diensten)

Op huijden den 27 Aprilis anno 1600 is bij den Rade ende Gesworen Gemeente geresolveert ende besloten dat men den wijken ende bueren voer een halff jaer. Ende den turff ende bestialen³² voer een geheel jaer zal verpachten tot verlichtinge van onsen stadtsquotisatie³³. Actum ut supra.

(Besluit inzake belastingheffing van panwerken en kalkovens)

Item is mede resolveert dat die eijgenars ofte gebruijckers van den tichelwercken, panwercken ende calckovens, soewel van de grauwe als van de swarte turff de behoirlicke impost³⁴ zullen betalen soe binnen als buijten de stadt wonende. Actum ut supra.

(Bevel om het meten van kalk alleen door beëdigde personen te laten doen)

Op huijden den 9 Junij anno 1600 is Jarich Herezn., Hauck Pieterzn. ende Seerp Upckes, calckbrenners voer recht mandeert³⁵ ende bevolen, elx bij 25 ca. gl. dat zij hun van nu voortaan niet zullen verfordren einge calck te meeten dan dat sij ‘tzelve hun eigen lasckers sullen laeten doen, die daertoe ende van sulx getroulicken te doene te

³¹ belofte, toezegging

³² veemarkten

³³ stadsbegroting

³⁴ belasting

³⁵ opdragen

voeren hun behoirlicke eed al eenmaal hadden gedaen ende noch zullen doen. Actum ut supra.

Op huijden den 16 Junij anno 1600 heeft Eelcke Simonszn. lascker wederomme den voorscreven eed gedaen in forma. Actum ut supra.

(Verklaringen van getuigen van misdragingen door een vrouwspersoon)

Actum anno 1601 den 22 Januarij.

Trijn Obbe Attes wijff omtrent 40 jaren oldt heeft voer recht bij haer eed verclaert, hoe dat sij eergister staende opte viersprong bij Jungemahijs, van voele luijden hoorde seggen die daerbij voele in 't getal waren, alsdat Rinck Birde Hijlckezoons wijff uuijt haer huijs door de vensteren gesmeten hadde brieven van binnen met menschendreck besmeert opte straet. Ende dat dezelve Rinck seijde totten passerende luijden: leest dat brieff. Ende dat 'tzelve geschiede dier tijds als men aldaer zeer dronck ende metten trompetten nachts ende daechs onordentlick blase verclarende dat sij nu niemant conde noemen die sulx gesecht hadde. Hierbij adderende³⁶ dat 's daechs te voren haer voordoor meer als d' helft met menschendreck becliemt³⁷ was. Alzoe dat 'tzelve oick beneden door den door liepe in 't huijs, gelick sulx te voeren 's nachts mede geschiet ware naest haer huijs aen de steijgsdoor, zeer ongeschicht ende ontijdich. Actum ut supra.

Ende heeft Hette Onema, omtrent jaren oldt voor recht verclaert dat hij, comende van de scholen ende staende met meer andere luijden neffens Birde Hijlckes

006vo. (vervolg van 6ro.)

huijs oversage dat Rinck voorscreven een brieff uuijtsmete dat met menschendreck besmeert was, ende dat sij seijde: leest dat brieff.

Actum ut supra.

Feijcke Oenes omtrent jaren oldt, heeft mede voer recht verclaert dat hij comende van de schole insgelicken sage ende hoorde 'tgene bij den voorscreven Hette getuiget is. Actum ut supra.

Ende de voorscreven Rinck op 't Raedthuijs ontboden zijnde, heeft ten laesten nae lange examinatie ende ondervraginge bekent dat sij een

³⁶ toevoegende

³⁷ besmeurd

brieff alzoë met menschendreck van binnen besmeert ende toegemaect uuijt haer huijs gesmeten. Ende alzoë gelick boven gescreven staet hadde geroepen totten omstanders. Bekennende mede dat sij in manscleren hadde uuijt gaen mommeren³⁸ lanxt de straeten. Ende alzoë Burgemeester Pieter Gerrijts tegen de voorscreven Rinck seijde: wij hebben oick zeeckere informatie dastu bij de gasten over de camer tumelste, hebbende de pols tusschen de bienen genomen als een oneerbar vrou, soe dastu daerover wel scerpelick behoort gestraft te worden, ‘twelck de voorscreven Rinck horende, heeft sij ‘tzelve niet ontkent, dan stil geswegen. Ende worde sij opte selve tijdt aen ’t block opte solder gestelt.

Den 23 Januarij anno 1601 daechs daernaë is de voorscreven Rinck uuijt haer apprehentie³⁹ gelaten door grote sollicitatie van de gebuijren ende aengewoonden, dewelcke verclaerden dat sij swangber ende met kijnd swaer ginge ende ‘twelck sij oick voer den Raed bekende ende seijde dat sij swangber ware. Actum ut supra.

(besluit tot heffing van belasting op brood van buiten de stad en besluit tot verpachting van de belastingen)

Op huijden den 30 Aprilis anno 1601 is bij den Rade ende den Gesworen Gemeente dezer stede geresolveert dat ijder roggebroodt buijten dezen stad gebacken zijnde ende dat alhier vercoft wordt, sal geven een halve stuijver van acht penningen ’t stuck, ende ijder anderhalve broodt een blanck tot profijt van de stadt. Actum ut supra.

Is mede geresolveert, dat men volgende den resolutie in den laest gehaltenen landdach gemaect op morgen zal verpachten de Imposten tot profijt der steden nae luyt der listen daervan zijnde gemaect. Actum ut supra.

(voorwaardelijke veroordeling na hechtenis wegens geweldpleging)

Op huijden den 19 Junij anno 1601 is Hilbrandt Hommezn tegenwoordicht in apprehentie sittende, doer ende ter causa van zijn voorgeperpetreerde menichfuldige fortsen⁴⁰, gewalt ende andre faicten bij hem bedreven, vrijgelaten met zulcken restrictie, ende bij sulcken poene, soe verre hij hem met eene ofte met andere gevalle tegenst den politie ende goede wetten vergrijpt ende misdoedt

³⁸ In vermomming

³⁹ gevangenschap

⁴⁰ krachtsvertoon

dat hij alsdan metterdaadt uijtter stadt gebannen zal, zonder enige oogluckinge ende genade, niettegenstaende enige sollicitatien die voor hem gedaen mochten worden 't welck hij oick alzoë angenomen heeft met handtastinge aen handen van Gattije Sijttijes, praesiderend Burgemeijster belooft heeft, belovende onder d'zelve poene sich voortaan sich alzoë te dragen dat van hem gene clachten meer sullen comen. Actum ut supra.

007ro.

(verbanning wegens onordelijk leven)

Op huijden den 8 Junij anno 1601 is Pieter Pieterzn Cramer ter stadt uijtgebannen ten ewigen dagen, ende bevolen daerinne niet weder te comen, vermits sijn onordentelick leven ende andersins volgende die acten den 23 Junij ende den 27 Septembris anno 1598 te boecke gestelt. Actum ut supra.

(voorgeleiding aan het Hof van Friesland wegens ontuchtig leven)

Actum anno 1601 den 14 Julij.

Pieter Janszn van Soonsbeeck gelegen in 't landt te Cleeff, weversgesel, verclaert ende bekent dat hij voormaels beslapen ende een kijndt geprocreert heeft bij een vroupersone Taets genaemt, nu miserabel zijnde ende wonende tot Leuwarden opte Nijebuijren, zijnde de suster van Lijoets Panbaxter. Item dat hij oock beslapen heeft een vroupersone Hijlck Jansdochter genaemt, wonende mede binnen Leuwarden achter de Munte in Jan Claessoons camer, bij dewelcke hij oick geprocreert heeft een kijndt, beide voorscreven kijnderen noch in't leven zijnde.

Item bekende mede dat hij onlanx geleden alhier getrouwt ende beslapen heeft Hid Jansdochter, daeraff hij een proclamatie heeft vercregen Sondach lestleden over de predickstoel. Actum ut supra. Deze Pieter is den Hove overgesonden.

(beperking openingstijden voor het tappen van bier wegens ontuchtig leven, tot nader onderzoek)

Op huijden den 20 Julij 1601 is Gees Bertrams weduwe verboden langer niet te tappen ofte personen bier te vercopen vermits haer ontuchtich leven. Depost is haer wederomme geconsenteert. Doch somers tot thien uhren ende des winters tot negen uhren toe ende is alzoë haer saacke gesuspendeert tot naedre inquisitie. Actum ut supra.

(toestemming om een dam tussen twee landen te leggen)

Op huijden den 5 Octobris anno 1601 is Hendrick Aerntezn geconsenteert te mogen leggen zeeckere dam tusschen den twee pondematen benificiale landen dien hij van de stadt in huijringe heeft ende tusschen de Armen landen, met zulcken conditie, dat hij den zelven dam wederomme zal opnemen tot zijn eigen costen soe ende wanneer de Magistraet 'tzelve zal gelieven. Actum ut supra.

[recentere aantekening in potlood: 'Zoo ver van de hand van Tjaerdt Siccama']

007vo.

(verzoekschrift van stadssecretaris Sibrant Siccama na onenigheid ten huize van Caesar Machet)

Alzo de Magistraet dezer stede mij ondergescreven ter cause van zekere onlust ende smadige woorden, onlanx ten huise van Caesar Machet gevallen, daarvan [herik] ende informatie hadden genomen ratione officij⁴¹ mijn orders van procureren hadden doen met [.....] ende verboden met communitie⁴² om zulx aen den Procureur Generael over te schrijven, [.....] haer E. mij op mijn ootmoedige supplicatie wederom mij in mijn dienst gerestituert ende tot mijn vorige ampt wederom ingelaten hebben. Daervoor ick haer E. hoochlijck bedancke. So is 't dat ick mitsdesen verclare dat wie van Magistraetspersonen nijet en w[.....] dan eere ende vromicheijt en op haerluijden regeringe niet weinich, soe nijet veel te seggen. Beloovende omme voortae mij in alles [.....] vertrouwd ende getrouwe gehorsamicheijt in [.....] haer E. Heren te [.....] besonder te [.....] haerluijden personen ende regeringe nijet te lasteren ende geen anhang van twist ende seditie te maken, dan ter contrarie mij te dragen als een sereen gehoorsaem burger toestaet [.....]lijk] ick mij enichsins wederom mochte vergrijpen, verclaer ick datte Magistraet nopende de voorscreven acte die zij op heden angenomen op mijn persoon vermenen t' hebben, zalff recht ende ongerendiert sal blijven om daarmede te doen so haer E. nae recht besinnen sullen te behooren. Mits dat de Magistraet wederomme mij 'tgene voorscreven

⁴¹ ambtshalve

⁴² communicatie (?)

is recht vergeve ende verclare heden mij door desen in mijn naem ende faem nijet geleidet t' zijn. Oerconde mijn hant hier onder gestelt opten Raethuijs deser stede opten 3 Octobris 1602.

Ter ordonnantie van de Magistraet

S. Siccama

(Met halen en streken)

A. Siouckes

a.s.p.

3 phanius 1602

(met halen en streken)

008ro.

(besluit tot toezicht en registratie bij verkopingen ten overstaan van notarissen)

Op huijden den tweendetwintichste Octobris 1602 is bij Burgemeijsteren, Schepenen ende Rade der stede Bolswart eenpaerlijck geresolveert ende gesloten dat voortaan in conformatie⁴³ ende volgende het exempel⁴⁴ van andere naburige steden deser Provincie ende om voor te comen de misverstandenen ende questien die dickwijls ontrijzen uit de vercopinge van goederen ter presentie van notarisen gedaen, dat voortaan alle vercopingen ende verhuringen van cameran, huijsen, renthen, schepen, moelens ende andere goederen binnen desen stede ende onder de jurisdictie van dien gelegen, sowel jarige als minderjarige personen concernerende⁴⁵, die met tromslach ofte aenpleckinge van bilietten geschieden sullen gedaen worden ter praesentie ende met auctoriteijt⁴⁶ van de praesiderende Burgemeijster ende met omroepinge van de Secretaris tot welken fine de Stadtsroeper ende Raedsbode belast wort geen tromme te roeren nochte geen bilietten aen te plecken voor ende alleer sij daertoe van praesiderende Burgemeijster consent ende van de Secretaris biliet zullen hebben. Ende dat de articulen over de versochte vercopinge bij hen angegeven zullen zijn, van welcke vercopinge de Secretaris pertinent boeck zal houden om tot allen tijden des versocht zijnde, daeruit copie te geven teneijnde daerna bij de stadt ende tot versekeringe van partijen altoos memorie mach gehouden worden. Ende sullen de voorscreven Burgemeijster ende Secretaris van

⁴³ bevestiging

⁴⁴ voorbeeld

⁴⁵ betreffende

⁴⁶ gezag

alsulcke vercopinghe 's daechs niet meer genieten voor haer comparitie⁴⁷ dan ijder vijftien stuijvers. Actum ut supra in presentie van mij Secretaris ende tot ordonnantie⁴⁸ van de Magistraete vergadert sijnde op 't Raethuijs vertekent.

S. Siccama

Met halen en streken

008vo. is een lege pagina.

009ro.

*(ondervraging van vier notarissen over een door hen aan het Hof van Friesland gericht verzoekschrift)*⁴⁹

Op huijden den 30 December anno 1602 heeft mr. Sijuerdt Jans voor den volle Raed ontboden sijnde ende gevraecht oft hij gedochte te persisteren⁵⁰ bij seeckere requeste aen den Hove van Vrieslandt met noch drie andere notarijssen tegen ons geimputeert⁵¹, heeft daerop geantwoordt: jae ende dat hij nijet verhoopte dat hij met sulcker suplicatien⁵² de Magistraet offenderde⁵³, oft andersins dede als nae behooren.

Op selven tijde Sixtus Breutsma oick om gelijcke oorsaecke voor de volle Raed ontboden ende gevraecht zijnde heeft geantwoord, dat hij bij sijn versoek mette drie andere notarijssen in het request aen de Hove van Vrieslandt tegen ons gedaen, gedachte te persisteren ende verstonde nijet dat hij met supplicatien de Magistraet offendeerde.

Den selven dage Andries Sijouckesz oick om gelijcke oorsake voor den vollen Raed ontboden ende gevraecht zijnde heeft geantwoord, dat hij bij sijn versoek mette drie ander notarijssen in sekere requeste an den Hove tegen de Magistraet geimputeert nijet bij dochte te persisteren, dan d'selve renuncieert⁵⁴ ende afraed voor soveel [.....] is, vermits hij verstonde dat sulx bij de Magistraet nijet

⁴⁷ aanwezigheid

⁴⁸ bevel

⁴⁹ zie 008ro

⁵⁰ volharden

⁵¹ Ingediend

⁵² verzoek

⁵³ kwetsen

⁵⁴ herroept

welgenomen worde, salff het hij sijn exercitie⁵⁵ van notariaetschap en alle andere binlijcke saecken.

Gabinus Petri, mede notarijs dezer stede, om gelijcke oorsake ontboden ende gevraecht zijnde, heeft geantwoord dat hij bij sijn versoeck, mette drie andere notarijsen in sekere Request an den Hove van Vrieslandt geputeert, nijet en docht te persisteren dan ter contrarie⁵⁶ dat hij in alles de Magistraet in alle behoerlijcke saecken wilde obedieren⁵⁷, sonder enich vorder versoeck ter causa van dien te willen doen.

009vo.

(verzoeningspoging tussen twee personen door de Magistraet)

Op huijden den 4 Aprilis anno 1603 is Rodolphus Gabrinus voor den Magistraet ontboden, ende van haer ende met vromelickheijt geinducert⁵⁸ om toecomende Maij, volgende de sententie⁵⁹ van de heren Compromissaren tusschen hem Rodolpho, ende Aegidio Ebrecht gepronuncieert⁶⁰, met vrede te willen vertekenen. Daerop de voorscreven Rodolphus onder andre woorden seijde: dat hem van den voorscreven Magistraet gewalt ende ongelick geschiede. Daervan de voorscreven Magistraet versocht hebben desen acte alhier geregistreert te worden. Ende haer t' strecken naer behooren.

010ro.

(besluit inzake voorschot op schadevergoeding voor Bolswarder kooplieden, geleden door inbeslagname van voor Hamburg bestemde kazen)

Op huijden den XV Augusti anno 1603 op het ernstich ende langduirich versueck van eenige goede burgers ende coopliijden deser stadt Bolswert 'twelcke voorleden iaer 1602 het getal van 2600 keesen eenen Tsallingh Feckes ingescheept ende op Hamburch gevuurt hadden, is bij Burgemeijsters, Schepenen ende Rade der stadt Bolswert geresolveert. Alsoe d'selve keesen binnen Amstelredam van de Raede ter Admiraliteijt aldaer residerende, uuijt het Vlie sijn

⁵⁵ uitoefening

⁵⁶ In tegendeel

⁵⁷ gehoorsamen

⁵⁸ aangezegd

⁵⁹ uitspraak, vonnis

⁶⁰ uitgesproken

opgesonden ende aengehouden niettegenstaende d'aengevinge nae olde ende vorige ghebruick oprecht ende deuchdelijcken waere gedaen ende geen faute dien aengaende in 't minste waere bevonden ende bovendien d'selve onse koopliijden d' Admiraliteitj genoechsamen cautie⁶¹ onder ontslach van de goederen hebben gepresenteert ende nochtans niet en heeft geopereert sulx dat d'selve onse koopliijden goederen tot merckelijcke grote confuijs⁶² ende schade bij naest gehelijck sijn bedurven. Alzulx dat de Heeren Staten dezer Provincie opt versoeck onser coopliijden hebben gecommiteert de Heeren Frans Janzn. Burgemeijster in Sneeck om oculaire inspectie⁶³ ende informatie te nemen op ten schaden ende interesse bij de koopliijden desen aengaende geleden ende nae gedane rappoort ende is beneffens de Heeren Frans Janzn. gecommiteert de Heeren Sapma ende Algara om met d'selve onse coopliijden liquidatie op rappoort nopende hun geledene schade te maken ende dies volgens de Heeren Staten nae gehoorde rappoort der coopliijden specificatie hebben gemodereert ende getaxeert tot refisie⁶⁴ van henluijder geledene schade de summa van 1339 ponden 10stvs. Ende gemerckt de Heeren Gedeputeerde Staten nu schijnen te difficulteren⁶⁵ een achte [acte] in forma daerover te passeren ende wij ter harten ende regardt genomen⁶⁶ hebbende opte importantie ende gelegenheijt der saecken ende d'selve bevijnden in goede reden gefondeert ende wij ghehouden sijn ratione officij⁶⁷ onse onderdanen in hun gerechtige sake te manteneren, defenderen⁶⁸ ende voor te staen, dat deselve onse ntfang de geliquideerde summa bedragende 1339 lb 10 stvs uuijt handen van Rombert Thomaszn onse Stadsrentemr. sullen ontfangen. Dien wij hem ordonneren te betalen uuijte contributiën dien voor de maenden Septemb., Octob., Novembris ende Decemb. na ontfang soe wel van fl(oreen) rente als van 't corpus sullen worden gecollecteert ende dat copia van desen order onse Burgemrs ende Secretaris handen in sijn rekeninge overleggen voor quitantie te voorscreven summa in betalinge van de

⁶¹ waarborg

⁶² verwarring

⁶³ ter inspectie in ogenschouw nemen

⁶⁴ gematigd en getaxeerd tot herstel

⁶⁵ moeilijk doen

⁶⁶ gelet op

⁶⁷ ambtshalve

⁶⁸ handhaven, verdedigen

voorscreven maenten sal worden geleden. Amenderende⁶⁹ d'selve onse Stads- rentemr, onder hypotheeq onser stads goederen van vordere ongemack hinder ende schade te indemneren⁷⁰ Actum ut supra.

In presentie ende kennisse van mij ondergescreven Secretaris.

S. Siccama

Met halen en streken

010vo.

(bekendmaking van de regeling inzake vergoeding van geleden schade door inbeslagneming in Amsterdam van kazen uit Bolsward bestemd voor Hamburg)

Wij ondergescreven burgers ende coopluijden der stede Bolswardt doen kundt ende bekennen mits desen voor de gerechte waerheijt. Alzo de Magistraet deser stede achtervolgende d' acte van resolutie staende in voorgaende pagina van dato den 15 augusti anno 1603 ons geconsenteerd⁷¹ heeft uuijt handen van Rombert Thomas, Rentemr. dezer stede te ontfangen de summa van eenduisent driehondert negenendedartich car.lb tien stvs ter cause⁷² van de costen schaden ende interesse bij ons door het arresteren, anhouden ende opslaen van onse keesen die wij met schipper Tzalling Feckes op Hamburg gesonden ende behoorlijck opten ouden voet verconvoiet⁷³ hadden, bij de Heren gecommiteerde ter Admiraliteijt residerende binnen Amsterdam, gehadt ende geleden ende ons bij de E. Heren Gedeputeerde Staten dezer provincie toegetauxeerd, volgende de besoignien⁷⁴ daervan sijnde ende van welcke penningen ijgelijck heeft ontfangen volgende d' acte van specificatie hiernae geregistreerd. Ende welcke penningen de voorscreven Heeren Gedeputeerde voor alsnoch difficulteren⁷⁵ ende swaricheijt maken omme haer E. in haer ordinaris maendlijcke lasten te laten

⁶⁹ verbeterend

⁷⁰ vrij houden van

⁷¹ goedgevonden, toegestaan

⁷² wegens

⁷³ verscheept

⁷⁴ berekeningen

⁷⁵ moeilijk doen

deduceren⁷⁶. So is 't wij onderscreven ijgelyck van ons beloofte ende
angenomen hebben (beloven en annemen mits desen (wesen mochten)
verre de Heren Gedeputeerde bij voorgaende weigeringe te
persisteren) de voorscreven penningen ijgelyck ende 't gene bij de
Rentemr. ende Secretaris voor haer gedane vacatiën ende expensen⁷⁷
ende verdiende salaris genoten is t' zamen ende ijgelyck besonder
datelijck binnen drie dagen nae gedane insinuatie⁷⁸ in handen van
voorscreven Rentemr. te restitueren met alle costen schaden ende
interessen die bij haer E. in cas van onse dilaj⁷⁹ ende werck gedaen
ende geleden mocht worden. Ende dat bij reale executie, sonder enige
figuer van justitie⁸⁰ daeromme te gebrucken. Actum ut supra.
Ondert.: Johannis Harmens, Abbe Franszn., Focke Reinszn., Oene
Takis, Evert Jouckezn., Frerick Harmens, Schelte IJghezn.

Jaartal 1604 met halen en streken.

011ro.

(Berekening van geleden schade, zie 10ro en 10vo)

Specificatie van de schaden, onkosten, vacatien ende expensen bij de
coopluijden bij voorgaende acte geroerd over het arresteren van haer
kesen gedaen ende geleden.

Johannis Idszn heeft aangegeven geexpendeert te hebben 8 lb 5 stvs
ende van oncosten 13 lb 10 stvs, 0 penningen
t'samen -----21-----15-----0

Burgemr. Oene Takis heeft verclaert hem te competeren
voor sijn expensen 7 lb
ende voor vacatien –10 stvs t'samen -----20-----10-----0

Lieuwe Harmens heeft aengegeven hem te
competeren voor expensen ses stvs
ende voor vacatien 9 lb -----9-----6-----0

Upcke Abbes door relaes ende aengegeven van
Schelte Iges competeert van expensen -----5-----0-----0

⁷⁶ verminderen

⁷⁷ uitgaven

⁷⁸ aanzegging

⁷⁹ uitstel

⁸⁰ direct opvorderbaar, zonder enige vorm van recht

Focke Reijns competeert voor vacatien alleen sonder expensen	-----9-----0-----0
Rombert Thomas compt verclare ende suivere utgeschotene penningen 12 lb 4 stvs ende voor vacatien 7 dagen t' samen	-----22-----14-----0
Rombert Thomas compt van verteringhe over dese besoigne gevallen	-----3-----8-----0

011vo.

(vervolg berekening geleden schade)

Voor gedane extraordinaris diensten over dese gedaen 6 lb ende insgelijcx de secretaris gehonoreert te worden mit 6 lb t'samen	-----12-----0-----0
Schelte Iges competeert voor vacatien ende expensen	-----28-----8-----0
De keesdragers voor henluijden gedane diensten ten respecte van desen gevallen	-----1-----0-----0
Vorige specificatie belopt	-----133-----1-----0
Getrocken van den geliquideerde summa d'koopluijden tot refusie van hun geledene schade van de Heren Staten gepasseert ter summa van	-----1339-----10-----0
Blijft noch over	-----1206-----9-----0
d'Selve verdeelt over 2600 keesen wordt bevonden ijder hondert te competeren	-----46-----8-----0

Actum den 26 Aug. 1603 ten huijse van Rombert Thomas ter presentie
van ons ondergescreven als daertoe specialick van den andere
coopluijden desen concernerende⁸¹ gecommitteert.

Namen van de coopluijden dien d' voorscreven penningen van 't
hondert kees 46 lb 8 stvs sullen hebben ende ontfanghen.

⁸¹ die dit aangaat

Johannes Idszn 300 keesen	-----139-----4-----0
Tijaerd Everts 550 keesen	-----255-----4-----0
Schelte Iges 100 keesen	-----46-----8-----0

012ro.

(Vervolg berekening geleden schade per persoon)

Evert Jouckes 100 keesen	-----46-----8-----0
Focke Reijns 200 keesen	-----92-----16-----0
Oene Takis Burgemr. 100	-----46-----8-----0
Abbe Franszn Raedsman 150 keesen	-----69-----12-----0
Inte Jouckes 100 keesen	-----46-----8-----0
Lijuwe Harmens 250 keesen	-----116-----0-----0
Jan Pieters 150 keesen	-----69-----12-----0
Jarich Heeres 100 keesen	-----46-----8-----0
Tijerck Wijtties 200 keesen	-----92-----16-----0
Freerck Harmens 100 keesen	-----46-----8-----0
Summa	-----1206-----8-----0

013ro. (012vo is een lege pagina)

(verbod op ongeregeldheden bij bruiloftsfeesten)

Burgemeijsteren Schepenen ende Rade der stadt Bolswart geconsidereerd⁸², ende angemerct hebbende die grote insolentie⁸³ ende misbruick, die dagelijx bij oude als jonge personen ende kinderen gepleechd wort met loopen, roepen, schieten, wieroecken⁸⁴ ende andere onbehoorlijcke manieren. So wanneer enich bruit ende bruidegom om haer in den echte staet te laten bevestigen, ter kercken ende weder van daer naer huijs geleijdet worden, principelijck gecauseerd⁸⁵ ende veroorsaect worden, doordat d'selve bruiden ende nijris gehuwede personen in het thuijsgaen gewoonlick zijn gelt ende

⁸² overwogen

⁸³ onbeschaamdheden

⁸⁴ het verbranden van wierook

⁸⁵ voornamelijk veroorzaakt

cruïd op te werpen, daer door d'selve personen tot sulcken naelopen angelocket wort, sijnde d'selve alle saecken van quaden exemple⁸⁶, overblijfselen van heijdensche ende pauselijcke superstition⁸⁷, streckende tot onteringe van den heiligen huwelicken staet, ende in een stadt van goed politie nijet getolereerd, dan ter contrarie met alle moegelijck ende wettelicke middelen geweert ende wechgenomen behooren te worden. So is 't dat wij geordineerd ende gestatueerd⁸⁸ hebben, ordineren ende statueren dat voortaan nijmand jonck noch oud hem zal verstouten omme enige bruiden ende bruidegoms met haer geselschap, nae ende van de kercke geleijd wordende in enige manieren na te lopen, roepen, schieten, wieroock branden, ofte andere insolentie te bedrijven bij de pene van ijgelijck een carolis lb te verboeren, dat oick voortaan gene bruidegoms ofte bruiden ende haer geselschap sullen opwerpen, enige gelt, ofte kruïd, ijgelijck bij de pene van ses car lb, so dickwils sulx geschied ende mede bij arbitrale correctie⁸⁹. Actum, ende aldus geresolveerd opten Raedhuijse dezer stede ter presentie van den gehele Magistraet, opten 8 Martij anno 1604. In kennisse van mij Secretaris.
S. Siccama (met halen en streken)

013vo.

(voorwaardelijke veroordeling tot levenslang na hechtenis wegens gepleegde ongeregelheden)

Op huijden den 19 Maert 1666 is Abbe Johannes, altans gevangen voor de Magistraet voort gebracht ende alsoo voor desen noch mael gevangen sijnde over voorscheidene ongeregelheden destijts gepleecht alsnu wederom op nieu soo in sijn dronck als andersins tegens desen ende genen ondernomen, waerover d' Magistraet wel redenen hadde omme denselven den Hove over te senden, dan gemerckt voorscreven Abbe is een burgers sone ende op voorspraeck en bede van goede luiden ende belofte van beteringe ende hem voortaan te sullen dragen als een eerlick jonghman toestaet, sullen de E. Magistraet hem voor ditmael ontslaen, onder belofte dat, indien hij

⁸⁶ slecht voorbeeld

⁸⁷ bijgeloof

⁸⁸ vastgesteld

⁸⁹ gerechtelijk vonnis

hem te eeniger tijt wederomme come te vergrijppen, mach lieden dat bij d' Magistraet sonder eenige genade in het Tuchthuijs deser Lantschappe werde gebracht ende daer verblieven sijn leven langh. In kennisse ende tot bevestinge deses hebben deselve Acte met mijn gewone hantteickeninge benefens de Secretaris vertekent.
Actum ut supra.

Dit is	Abbe	G. Siersma
Johannis	eigen	1606 eta 58
gesette	hant	met halen en streken

merck
(met een kruis)

014ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens vechten en aanvallen van personen)

Op huijden den 10en December 1666 compareerden voor de Magistraet der Steede Bolswart Ruijrd Jurjans Jelle Jetses⁹⁰ ende Take Sijbolts beijde burgers aldaer ende nae dat sij voor desen alsnu binnen weijnige tijt groote moetwillicheden soo in 't vechten als aenvechten van anderen persoonen hadden gepleecht, waerover de Magistraet haer meermalen hadden vermaent ende bestraft sij wel redenen hadden gehadt om voorscreven persoonen de facto aen 't Tuchthuijs deser Landschapppe over te senden. Doch aenmerckende dat voorscreven persoonen waren burgers, goed burgers kinderen ende voornemens waren haer nae desen van soodanige mishandelingte te wachten, is de Magistraet bewoogen geworden hen voor ditmael sulcx te vergeven ende over te sien, onder belofte indien sij hun wederom mochten vergrijppen in saecken niet betamelick, dat sij mogen lijden dat de Magistraet haer in sulcken gevalle ende sonder eenige genade aen den Tuchthuijs over te senden. In kennisse hare gewoontlicken vertekeningen, benefens de subscriptie van de ondergescreven Secretaris. Desen 10en December 1666.

⁹⁰ Jelle Jetses bijgeschreven

dit is	dit is	Taeke Sijbouts
Ruijrd Jurjans	Jelle Jetses	
selfs gestelde	selfs stelde	G. Siersma
merck	merck	1666 eta 59
(pijl met dubbele punt)	(een kruis)	(met halen en streken)

014vo.

(voorwaardelijke veroordeling wegens overspel en poging tot bigamie)

Pijter Tiaerts toppenwever binnen Bolswart verclare alsoo ick mij te buijten hebbe gegaen met eenen Siuw Wijbes, vermits ick bij deselve in absentie van Jan Hendricx haer getroude man bijslapinge ende vleesschelicke conversatie hebbe gehad ende oock met haer gesocht te trouwen, doch mij van den Achtbaere Magistraet geweijsert ende ick daerover in hechtenisse genomen sijnde ende oock van den Magistraet verboden om geen wijdere conversatie⁹¹ met de voorscreven Siuw te nemen ende gebruijcken hebbe daeromme tot securiteit⁹² van sulcx mij belooft van haer nae desen te onthouden ende deselve directe noch indirecte, alhier binnen deser steede niet weeder te ontbieden, bij pene van sulcx mij submitterende⁹³ om alsdan ende in sulcken gevalle sonder eenige conventien⁹⁴ overgesonden te werden nae 't gedemolieerde⁹⁵ Blockhuijs ende aldaer van den E. Hove van Justitie over mijn crimen ende delicten naeder gejustitieert⁹⁶ te werden naer behoren. In kennisse mijn gewoontlicke verteeckeninge benefens ondergescreven Clerc subscriptie, desen 31 en Julij Anno 1667

Dit is	Gercama
Pijter Tiaerts	1667
toppenwever	met halen en streken

⁹¹ omgang

⁹² zekerheid

⁹³ onderwerpene

⁹⁴ plichtplegingen

⁹⁵ afgebroken

⁹⁶ veroordeeld

selfs gesteld
merck
(een kruis)

015ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens smaad en belediging van de koster)

Alsoo Johan Tiallings burger ende lijnslager deser stede hem meermalen heeft vervordert om Jan Jansen coster deser stede seer smadelijcken ende iniuriues⁹⁷ soo met woorden ende wercken op straet ende andersins te beiegenen, ende daerover bij de Magistraet meermalen bestraft met dreigementen indien sich wederom quam te vergripen dat men hem sonder enige genade in het tuchthuis deser lantschappe tot sijnder straffe soude oversenden ende de voorscreven Johan Tiallings bovendien allen op nieuus hem wederom heeft vervordert voorscreven Jan Jansen wederom met seer schandelijcken woorden opentlijck op de straten te defameren⁹⁸ den voorscreven coster onlijdelijck sijnde ende de Magistraet alsnoch ende eindelijcken daerin willen versien voorscreven Jan Tiallings op den Raethuijse ontbooden hebbende ende bestraft heeft beloofd nu noch t' enigertijt hem tegens de voorscreven coster te vergripen. Bij faute dies heeft aengenomen en mach lijden dat men hem aen het tuchthuis deser lantschappe oversende sonder enige exceptie⁹⁹. In kennisse sijn handt benefens d' subscriptie van de Secretaris onser stede. Actum den 8^e Junij 1671.

Dit is Johan Tijalings
eigen geset
merc
(kruis)

G. Siersma
1671
eta 69
(

⁹⁷ wederrechtelijk

⁹⁸ beledigen

⁹⁹ uitzondering

015vo.

(voorwaardelijke veroordeling van een soldaat wegens grote onbeschaamdheden, moedwil enzovoort)

Alsoo Hendrick Juirians Burgman nu tegenwoordich soldaet onder d' compangnie van Jr. capt. Hessel van Bootsma nu eenige tijt herwaerts groot insolentien¹⁰⁰ moetwillen ende andersins, die vele sijn in dese stadt heeft begaen ende oock van desen in hechtenisse geweest, waerover de E. Magistraet ende d' sergiant van de compangie hem hebben bestraft. Ende nu tegenwordich noch in gevangenisse is sittende ende wederom seriueselijce bestraft sijnde de Magistraet willende hem brengen tot beter leven ende afstant van sijn faiten voorscreven ende op piete¹⁰¹ van sijn persoon, met belofte van nu voortaan hem alsoo te sullen draegen ende d' Magistraet sampt sijn sergiant ende officieren gehoorsam te sullen wesen, hebben hem voor dit maele hetselve vergeven met fersekeringe ende belofte dat indien sich in 't eene oft het ander mochte vergrijpen dat men hem de facto ende sonder genade off in 't tuchthujs deser lantschaps off na sonder eenige viguer¹⁰² van recht sal mogen oversenden. In kennisse sijn handt benefens d' onderscreven Secretaris als getuige, den 16 Junij 1671

Hendrick Juriens Borchman

Siersma

Eta 69

1671

Met halen en streken

016ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens gewelddadigheden op de vismarkt en belediging in dronkenschap begaan)

Alsoo ick Wijtse Sijtsis van Mackum nu wonachtich tot Bolswart mij

¹⁰⁰ onbeschaamdheden

¹⁰¹ erbarmen

¹⁰² vorm

meermalen in dronckenschap en moetwillicheden hebbe verlopen ende mij cortelix noch tegen een persoon van Sneeck die hier met meerspierinch ter merckt is geweest met welcke hij sustineerde¹⁰³ coop van deselve spierinch gemaekt te hebben, daer en tegendeel de Sneeker man voor de Magistraet verstanden sijnde verclaerde geen ander coop met voorscreven Wijtse gemaekt te hebben dan bij 't tall¹⁰⁴ gelijk althans soodanige grote spierinch bij 't tall wort vercocht, waerover hij Wijtse voor de Magistraet geciteert en van deselve geinduceert sijnde om de voorscreven spieringman te laten in vrede en ongemoyt om sijn spierinch vrij en franq te laten vercopen 'twelcke hij Wijtse beschonken sijnde qualijcken heeft opgenomen ende de Magistraet daerover op 't Raedhuijs seer qualijcken bejegt ja van 't Raedhuijs affgaende ende nae de Vismarckt lopende heeft met luider stemme geroepen, sijn muts ofte hoed over 't hoofd geswaijt ende geseijt valan valan sij duidende de E. Magistraet, sitte boven op 't Raedhuijs met beide handen uite schrabben verdruckende een burger en voorstaende en vreemde en weder op de Vismarckt met een toornigen gemoede comende heeft den spieringman tot twee tijden aengevochten en geslagen soodat deselve spierinchman genootsaakt waere de wijck te nemen nae een burgers huijs. Jaa heeft oock daer nae Jan Arens toite insgelijcx seer qualicken bejegt over seeker

16vo

acht car. gls, die hij Wijtse, aen de Rentemeester deser Stede heeft getelt wegens affstant van de fleisaccijs die hij Coopermaendach in dronckenschap hadde gepacht alle 't welcke saken sijnde van quade consequentie is daerover in gevankennisse geset en heeft beloofd sulx doende mitsdesen hem voortaan en nae desen sedich en modest te houden en dragen en niemants met woorden ofte wercken qualijcken te bejegenen bij faute van sulx en soo ijts onbehoorlijk bij hem weder ter handt mochte worden genomen ofte geperceert¹⁰⁵ soo mach hij gevangen lijden en consenteert bij desen dat hij in sulcken gevalle sonder eenige genade in 't Lantschaps werckhuijs tot Leuwarden soude mogen werden gebracht ofte anders dat hem de stadt sal worden

¹⁰³ beweerde, vol hield

¹⁰⁴ hoeveelheid

¹⁰⁵ volhard

verboden nae grooticheijt van 't delict ofte exigentie¹⁰⁶ van saeken. In kennisse sijn handt ofte merck benefens de Secretaris subscriptie. Desen 3 Februarij 1674.

dit is

G. Siersma

Wijtse Sijtsis

eta 67

selfs stelde

1674

merck

(met halen en

(kruis)

017ro.

(voorwaardelijke veroordeling na hechtenis wegens moedwilligheden en mishandeling in dronkenschap begaan)

Alsoo ick Siuucke Cornelis burger binnen deser steede, mij meermalen in dronckenschap ende moetwillicheeden tegens dese geene voor desen hebbe verlopen gelijkkerwijs nu naest eenige dagen noch principalicken in dronckenschap vervallen sijnde mij moetwilliglijk aengesteld tegens andere burgers van dese stadt soo met dreigementen in woorden als ten deele oock nopens 't aentasten van eene Hans cuijper waerover ick tegenwoordich in hechtenis bin geraeckt en gestelt. Soo beloove ende aenneme ick bij desen omme mij voortaan naemaels van alsulcke quade comportementen¹⁰⁷ aff te holden, off bij eenich nader geval van sulcke quadaerdige saecken mogende lijden dat nae exigentie van saecken¹⁰⁸ van 't delict dat nae desen des ick in 't alderminste niet verhoope mochte coomen te gebueren, tegens mij werde geprocedeert soo nae swarigeijt van de saecken bevonden werde te behooren. Des t' ooirconde hebbe ick desen met mijn eigen hant bevesticht en verteeckent benefens d' subscriptie van de ondergescreven Secretaris. Actum op de Raedhuijse desen 6en Ffebruarij 1678. De post mach ick daerenboven lijden dat in sulcken gevalle ick mach werden nae 't Blockhuijs ofte 's Lantschaps werckhuijs vervoert, nae vereisch van saecken. Actum ut supra.

¹⁰⁶ naar bevind van zaken

¹⁰⁷ gedragingen

¹⁰⁸ naar bevind van zaken

Sijucke Cornelijs

G. Siersma

eta 70

1678

(met halen en
streken)

017vo.

(voorwaardelijke veroordeling na opsluiting in het 'honnegat' wegens diverse overtredingen zoals vechtpartijen)

Alsoo ick Jan Hendricx burger en mr. cleermaker binnen dese stadt, verscheijdene malen tegens dese ende geene diverse insolentien¹⁰⁹ ende moetwilligheden jaa oock fechtspil ende andersints hebbe gepleecht ende aengericht dieshalven ter instantie van de Procureur-Fiscaal meermalen om boete ende bruecken gesiteert¹¹⁰ sijnde, hebbe in 't eerste tot beteringe dies de bruecken betaelt. Naderhants nae gevallene condemnatie¹¹¹ ende nae praestatie dies daerover in hechtenisse op water en brood in 't honnegat hebbe geseten gelijk nu op heden weder een gelijcke proeffje hebbe gesmaeckt. Ende alsoo mij sulcx niet wel befiel heb aen de Achtbare Magistraat beterschap beloofd oock sodanich dat evenverre ick mij nae desen weder in dusdanige off diergelijcke insolentien ende in refusen¹¹² coome te verlopen moge lijden dat de Achtbare Magistraat mij oversende nae Leeuwarden omme in 't Lantschaps tuchthujs benefkens andere tuchtelingen te gaen werken. Daertoe mij selfs condemnerende¹¹³. In kennisse mijn hant neffens de Secretaris subscriptie. Actum coram Magistratu¹¹⁴, den 24en April 1682.

Jan Henricks

IJ v. Alema

¹⁰⁹ onbeschaamdheden

¹¹⁰ ontboden

¹¹¹ veroordeling

¹¹² weigeringen, ongehoorzaamheid

¹¹³ veroordelend

¹¹⁴ In tegenwoordigheid van de magistraat

018ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens mishandeling familie en echtgenote)

Nademaal veele klachten ter ooren van de Achtbare Magistraat sijn gecoomen over de quade comportementen¹¹⁵ van Doijtse Gerbens burger deser steede soo, in de huijshoudinge met sijn familie alsmede wel besonderlijck aangaande de quade bejegeningen omtrent sijn echte vrouw. Ende nadien de Achtbare Magistraat daarvan nu ende meermalen genoegsaam geïnformeert sijnde, hebben gedachte Doijtse Gerbens voor haar doen verschijnen. Ende naedat hem waere voorgehouden dat hij wel hadde verdiend omme aenstonds overgesonden te werden in het Lantschaps tucht ende werckhuijs ende aldaar te wercken. Doch om hem Doijtse noch eens te beproeven, hebben haar Achtbaarheden gearresteert¹¹⁶ dat hij bij verteeckeninge deses soude beloven omme nae desen de plichten van 't huwelijck beter als te vooren waar te nemen ende vorders hem te gedragen soo ende als een getrouwe huijsvader ende een eerlijck burger plichtich is, ende sijn huijsvrouw in alle bescheijddentheijt bejegenen off anders soo hij contrarie coomt te doen dat hij dan terstont sonder eenige conviventie¹¹⁷ in het Lantschaps tucht en werckhuijs omme neffens andere tuchtelingen te arbeijden overgesonden sal werden. Alle 't geene voorscreven bij mij Doijtse Gerbens belooft ende aangenoomen sijnde gedraagh mij tot voorscreven haar Achtbaarhedens condemnatie ende condemnere mij oock selffs soo verre ick mij weder in voorige quaadaardigheden coome te verlopen om in 't Lantschaps tucht en werckhuijs te gaan ende hebbe daaraff dese acte gepasseert omme t' allen tijden de Justitie te strecken naar behooren ende tot beterschap van mijn voorige wandel. In kennisse mijn hant neffens mijn Secretaris subscriptie, desen 25en October 1682.

Doijtse Gerbens

IJ. v. Alema

1682

¹¹⁵ gedragingen

¹¹⁶ vastgesteld

¹¹⁷ medeleven, mededogen

018vo.

(voorwaardelijke veroordeling wegens verscheidene overtredingen in dronkenschap begaan)

Also ik Gerrijt Jacops burger binnen deese stadt, mij meermaelen in dronckenschap tot verscheidene insolentien¹¹⁸ heb misgrepen ende insonderheit nu kortelijx jegens eenen schuitvoerder die ik weldig uitschold ende op 't laest met het mes agternae sette, ende waerover ik geciteert¹¹⁹ sijnde hebbe beloofd om naderhants beter op te passen. Ofte soo het anders mogte gebueren, dat ik in die insolentien voortvaer soo mag ik lijden dat haer Achtbaerheden mij nae het spinhuis mogen senden om daer neffens andere tugtelingen te werken ende hebbe daeraff deese acte gepasseert¹²⁰ omme ten allen tijden de Justitie te strekken nae behooren ende tot mijn beterschap mag strekken. In kennisse mijn hant benefens mijn Secretaris supscriptie deesen 28en November 1687.

dit is

Gerrijt Jacops

IJ. v. Alema

eijgen gesteld

1687

merk

(een kruis)

019ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens verscheidene overtredingen in dronkenschap begaan)

Alsoo ik, Jan Flaming burger binnen deese stat, mij meermalen in dronckenschap, tot verscheijdene insolentien¹²¹ ende insonderheit nu kortlijx tegens mijn wijff ende moeder. Ende waerover ik geapprehendeert¹²² weesende, hebbe beloofd om naderhants beter op te passen. Ende bij aldien het anders mogte gebueren, dat ik in die insolentien voortvoer; soo mag ik lijden dat Haer Achtbaerheeden mij nae het Spinhuis ofte Landschaps tuchthuis mogen senden om daer neffens andere tugtelingen te werken. Ende hebben daeraff deese acte

¹¹⁸ onbeschaamdheden

¹¹⁹ gedagvaard

¹²⁰ ondertekend

¹²¹ onbeschaamdheden

¹²² aangehouden, vastgezet

gepasseert¹²³ omme ten allen tijden de Justitie te strekken nae behooren ende tot mijn beterschap mag strekken. In kennisse mijn hant benefens mijn Secretaris subscriptie deesen 2en April 1688.

Joh Jan de Flamingh

IJ. v. Alema

1688

020ro.

(voorwaardelijk veroordeling i.v.m. huisvesten bedelaars, ontucht etc.)

Alsoo ik Geertruid Willems weduwe van Teunis Willems in leven molenaar alhier, in weerwil van verscheiden interdictien¹²⁴ en denunciatien¹²⁵ van de Achtbare Magistraat deser stad, egter hebbe voortgevaren en gecontinueert¹²⁶ niet alleen allerhande soort van vreemde bedelaars en landlopers te huisvesten, maar ook met deselve en andere, ontuchtig en ergerlijk te leven. Soodanig dat daarover verscheiden malen questie kijveragien en vechterijen ten mijnen huise zijn ontstaen. En daarenbooven ondernomen hebbe mannen aan te raaden haare vrouwen te verlaten en met mij af te gaan. Met meer andere delicten oft misdaden daarin mij vergrepen hebbe, waarover nu en insonderheit over het tumult en vechterijen op jongstleden Sondag den 27 Februaris 1698 ten mijnen huise tusschen mij, landlopers en derselver bij hebbende vrouwen ontstaan, gedetineert ben en verdient hebbe in 't Lantschaps tucht en werkhuis om te arbeiden gestelt te werden. En nogtans meer gemelde Hare Achtbaren op mijn ootmoedig versoek en belofte van mij in voor verhaalde misdaden niet meer te vergrijpen, niet langer onergerlijk nog ontuchtig te leven, ook geen vreemde bedelaars ofte landloopers 'tzij mans ofte vrouws-persoonen te huisvesten dan voortaan eerlijk en stil te leven. Haar soo verre hebben beweegen laten mij uit mijn detentie

020vo. *(vervolg van 20ro)*

te ontslaen bij provisie,¹²⁷ en mij eenigen tijd te gunnen om mijn voorverhaalde gedane beloften met de daad te achtervolgen en te

¹²³ ondertekend

¹²⁴ verboden

¹²⁵ aanzeggingen

¹²⁶ doorgestaan met

¹²⁷ voorlopig

bewijzen. Soo is 't dat ik Haere Achtbaren niet alleen voor deselver gunste en lankmoedigheid bedancke, maar ook, ingevalle mij wederom in de een oft de ander der voorscreven delicten kome te vergrijpen mij schuldig verklare en niet anders verdiene als om in 't Tuchthuis gesonden te werden en aldaar te arbeiden soo lange de breuken,¹²⁸ ter arbitragie¹²⁹ van Haar Achtbaren mij te infligeren¹³⁰ oft op te leggen, sal hebben verdient. t' Oircunde hebbe ik deesen met mijn handtekening bevestigt, ter praesentie van den E. Gerhardus Balk, Secretaris aldaar als getuige. Den 2 Maart 1698.

Geertruid Willems
(slecht leesbaar)

G. Balck
1698

021ro.

(voorwaardelijke veroordeling i.v.m. verscheidene overtredingen in dronkenschap begaan)

Alsoo ik Sijbren Baukes burger binnen de stad Bolswart mij veelmalen in dronkenschap op verscheidene insolentien¹³¹ en insonderheit tegen mijn wijf hebbe gedaen, belooft om naderhants beter op te passen. Ende bij aldien het anders muchte gebeuren dat ik in die insolentien voortvoer soo mag ik lijden dat Haer Achtbaarheden mij nae het Spinhuis ofte Landschaps tugthuijs mogen senden om daer neffens andere tugtelingen te wercken ende hebbe daerof dese acte gepasseert¹³² om ten allen tijden de Justitie te strecken nae behoren ende tot mijn beterschap mag strecken. In kennisse mijn hand benefens mijn Secretaris subscriptie den 1en Maj 1699.

Sijbren Baukes

G. Balck
1699

¹²⁸ boetes

¹²⁹ naar bevind van zaken

¹³⁰ iemand iets aandoen

¹³¹ onbeschaamdheden

¹³² ondertekend

021vo.

(voorwaardelijke veroordeling i.v.m. baldadigheden en ongeregelheden met name ten opzichte van de heer Acronius)

Also ik Johannes Sioerds burger deser stede Bolswaert versceiden malen heel veel baldadigheden aen veelderhande mensen hebbe betoont so belove ik naderhant beter op te passen elk mijner medeburgeren wel te beiegenen de heer Acronius in rust en vrede te laten en wel voornamentlijk Haer Agtbaerheden als mijn wettige overigheid te gehoorsamen. En so mogte gebeuren dat ik onverhoopt (also leetwesen van mijn kvade daden hebbe) weder sodanig ongeregelheden plege so mag ik geern lijden dat Haer Agtbaerheden mij na het Lantschapstugthuijs senden om aldaer gehandelt te worden gelijk men met baldadige en ongehoorsame gewoon is te doen. In kennis der waerheit hebbe ik desen met mijn hanttekening bevestigt benefens de subscriptie van mij Secretaris als getuijge. Actum den 19 December 1704.

S.W. Lamring

Johannes Sjoerds

(met halen en streken)

022ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens mishandeling echtgenote, alsmede toestemming om te vertrekken)

Jacobus Wigmana hier ter stede Bolsward residerende belijde en bekenne voor de Achtbare Magistrat dat ick mijn echtvrouw Catie de Waal uit enkel moetwille veele affronten¹³³ en smaadheden soo woordelick als dadelijck vaack en dickmaels hebbe aangedaan en niet met haer hebbe geleeft gelijk een man met sijn vrouwe betaamt te doen. Waardoor ick de straffe van de wereltlijcke rechter wel hadde verdient, doch belove sodanige ingevolge mijn voornemen te laten vertrecken belove en neme aan indien ick sulx weder mogte komen te plegen of ondernemen mij goedwillig in handen van Justitie over te geven en op de aldereerste aanklagte quaadaardigheden in geenderlijke manieren aan mijn vrouwe 'tsij met woorden of werken nooit of immermeer te sullen plegen of ondernemen maar haar ongemolesteert te laten soeckende mijn kost voor haer en mij te winnen. Biddende Godt en de Justitie sampt de Achtbare Magistrat deser stad mij voor

¹³³ beledigingen

ditmaal te pardonneren en mij van mijn vrouw mij zelfs vrijwillig gecondemneert holde om daar over in 't Landschaps tugthuis gebragt te worden en mij te onderwerpen sodanige straffe als mij tot dien einde mach te laste gelegd worden. In kennisse mijn hand en de subscriptie van de Gesworen Clercq Siouke de Jager als getuige. Actum, Bolsward den 28en november 1710.

J. Wigmana
(met halen en streken)

S. de Jager
(met halen en streken)

022vo.

(voorwaardelijke veroordeling wegens verwaarlozing van haar huishouding en misdragingen inzake de blekerij alsmede veroordeling tot huisarrest voor één jaar)

Richtie Feites huisvrouw van Sipke Watses onder de Klokslag alhier bekenne en belijde voor de Achtbare Magestrat tot Bolsward dat ik mij in veele saken op de versloffinge van mijn huishoudinge en slegte waarneming van andere luiden waren bij ons gebleekt wordende als andersins grotelijx hebbe misdreven en te buiten gegaan en belove ingevolge de genadige straffe door de Achtbare Magestrat mij opgelegd mij in de tijd van een jaar niet wederom buiten 't hek van onse bleek en landen te sullen begeven en mij vorders te gedragen soo als een eerlijke huismoeder betaamt en schuldig mij onderwerpene soo ik mij in eenigen deele wederom kome te vergrijppen sodanige sware straffen als de Achtbare Magestrat na exigencie van saken¹³⁴ verstaan sullen te behoren en mij in dat geval sonder eenig tegenweer voor gecondemneert¹³⁵ houdende waartoe het Haar Achtbaarheden sal believen. In kennisse mijn hand en die van de ondergescreven getuige, den 4^e Maart 1711

¹³⁴ naar bevind van zaken

¹³⁵ veroordeeld

023ro.

*(ontslag uit het ambt wegens slechte behandeling van echtgenote en ambtsverzuim)*¹³⁷

Alsoo ik Jaan Sierx Monsma onderwagtmr. tot Bolsward mij in seer veele gevallen soo tegens de bevelen van de Achtbare Magistrat als door quade omgang met mijn vrouw grotelijx hebbe misgrepen soo is 't dat ik Haar Achtbaren voor de genade van mij tot nog toe sulx te vergeven bedancke en mids deesen mij onderwerpe de cassatie¹³⁸ van mijn ampt indien ik Sondags of andere Heilige dagen de herbergen of smokkelkroegen vijsiterende. Eenig personen vinde en deselve niet aanbrengende en sulx door andere wort bevonden 'tsij van de Magestrat daartoe gerechtigd of particulieren en daaraf overtuigd worde alsmede deselve straffe ter arbitragie¹³⁹ van Haar Achtbaren nopens alle quade omgang met mijn huisvrouw mij de voorscreven poena¹⁴⁰ door haar Achtbaren opgelegd wordende gewillig te onderwerpen met renunciatie van alle appellen¹⁴¹ mij dienteneffens geschapen als achtende mij selven in sulken geval onweerdig mijn bedieninge langer te bekleden alles met submissie¹⁴² van mijn persoon en goederen den Hove van Frijsland en alle Geregten. In kennisse mijn hand en die van de ondergescreven Gesworen Clercq als getuige. Actum Bolsward in Curia¹⁴³ ter vergaderinge van Haar Achtbaren. Den 29^e Junij 1711.

Jaen Sijerczn

S. de Jager

1711

¹³⁶ In 1695 gehuwd met Sypke Watses (Alle Friezen)

¹³⁷ zie ook 19vo

¹³⁸ het ontslag

¹³⁹ gerechtelijk vonnis

¹⁴⁰ straf, boete

¹⁴¹ afzien van alle beroepsmogelijkheden

¹⁴² onderwerping

¹⁴³ in het Stadhuis

023vo.

(Ontslag uit het ambt indien wordt volhard in misdragingen en ambtsverzuim)

Riens Harmens doodgraver en mede kloklouder tot Bolsward bekenne en belijde voor de Achtbare Magistrat der stad Bolsward dat ik mij in veele en verscheidene gevallen over 't waarnemen van gedachte mijn bedieninge tegens Haar Achtbaren grotelijx hebbe misgrepen en nadien haar Achtbaren van die goedheit zijn geweest om mij sulx tot nog toe te vergeven soo is 't dat midsdesen ter preesencie¹⁴⁴ van haar Achtbaren belove mij in geenderlijke gevallen door quade daden of werken en insonderheit wegens mijn bedieninge noch tegens de Magistrat noch burgeri te buiten te gaan of doen dat niet met de welbetamelijkheit overeen komt bij gebreke dies mij onderwerpende sonder eenige tegenweer te mogen gebruiken alle straffe en selfs tot cassatie¹⁴⁵ van mijn bedieninge toe mij door de Achtbare Magistrat in sodanigen gevalle wordende opgelegd als mij onweerdig achtende alsdan mijn bedieninge langer te bekleden met renunciatie van alle appellen¹⁴⁶ mij in soodanigen gevalle geschapen met submissie¹⁴⁷ van mijn persoon en goederen den Hove van Friesland en alle Geregten. In kennisse mijn hand benefens die van de Gesworen Clercq ter Secretari der stad Bolsward als getuige. Actum den 6^e Julij 1711.

Riendts Harmens

S. de Jager

1711

024ro.

(voorwaardelijk veroordeling wegens grove baldadigheden)

Alsoo ik Ale Cornelis tot Bolsward mij in seer veele grove baldadigheden soo tegens mijn buiren als andersins grotelijx hebbe misgrepen waarvan groot berouw en leedwesen hebbe en de Achtbare Magistrat belijft heeft mij tot nog toe sulx genadelijk te vergeven soo is 't dat ik mij selven mids desen bij aldien in eenige baldadigheden met slaan plukhairen of andersins tegens mijn buiren of eenige andere

¹⁴⁴ in aanwezigheid

¹⁴⁵ ontslag

¹⁴⁶ afzien van alle beroepsmogelijkheden

¹⁴⁷ onderwerping

menschen wie het soude mogen wesen weder als vooren kome te misgrijpen condemneere om in 't Landschaps Tugt en Werkhuis haar Achtbaren sulx verstaande te worden gebracht met belofte om daar tegens mij geensins te sullen stellen. In kennisse mijn hand den 20^e Julij 1711.

Ale Cornelis Draijer

024vo.

(Voorwaardelijke veroordeling wegens velerhande baldadigheden, kwaadaardige bejegeningen en vernieling)

Tobias Hanses hier ter stede woonagtig bekenne voor de Achtbare Magestraat dat ik dikwils en op verscheidene tijden veelderhande baldadigheden en quaadaardige bejegeningen aan veele menschen hebbe gepleegt en insonderheit naast eenige dagen in mijn bewoonde huisinge de steentjes¹⁴⁸ van de muur en meer andere quaadaardigheden soo met woorden en werken hebbe gedaan. Soo belove bij desen voor de Achtbare Magestraat na desen beter op te passen elk en een ijder beter te bejegenen en wel voorname mijselfs ntljik Haar Achtbaren als mijn Overigheit te gehoorsamen en van voren verhaalde fauten mij te onthouden. En indien het mogte gebeuren dat sulke of diergelijke quaadaardigheden weder door mij worden gedaan, soo verclare ik Tobias Hansen te mogen lijden dat Haar Achtbaren mij na het Landschaps Tugthuis senden en gecondemneert¹⁴⁹ houde en onderwerpen de sodanige straffe als mij tot dien einde mag worden te last gelegd. En verclare ik Tobias Hanses verder ook het gebrokene weder te herstellen bij de tijt van veertien dagen. Alles onder onderwerpinge en peene als voren. In kennisse mijn hand en de subscriptie van de Secretaris deser stad als getuige. Actum Bolsward, den 29^e April 1716.

dit is

Tobias Hansen

¹⁴⁸ tegeltjes

¹⁴⁹ veroordeeld

eijgen gesette
handmerck
(drie kruisende lijnen)

S.W. Lamring
(met halen en streken)

025ro.

*(voorwaardelijke veroordeling wegens velerhande baldadigheden,
vechten en messentrekkerij)*

Hendrik Michiels hier ter stede woonagtig bekenne en belijde voor de Achtbare Magestraat dat ik dikwils en op verscheidene tijden veelderhande baldadigheden en quaadaardige bejegeningen sampt vechten en mestrecken aan vele menschen hebbe gedaan en gepleegt. Soo belove bij desen voor de Achtbare Magestraat na desen beter op te passen, elk en ijgelyk beter te bejegenen en wel voornamentlijk haar Achtbaren de Magestraat als mijn overigheid te gehoorsamen en van voren verhaalde fauten mij te onthouden. En indien het mogte gebeuren dat sulke of diergelyke quaadaardigheden weder door mij worden gedaan, soo verclare ik Hendrik Michiels te mogen lijden dat haar Achtbaren mij na het Landschaps Tugthuis senden en mij selfs daartoe houdende gecondemneert, en mij onderwerpende sodanige straffen als mij tot dien einde mag worden te last gelegd. In kennisse mijn hand en de subscriptie van de Secretaris deser stad als getuige. Actum den 10 Februarij 1717.

Henrik Michiels

S.W. Lamring
(met halen en streken)

025vo.

(voorwaardelijke veroordeling wegens baldadigheden, vernieling van huisraad en kwalijke bejegening van de buren)

Tjeerd Jacobs hier ter stede woonagtig bekenne en belijde voor de Achtbare Magistraat dat ik dickmalen mij tot dronkenschap begeef en alsdan veel baldadigheden soo in mijn eigen huis met in stucken slaan en smijten van al 't goed 'tgeen er in is en mijn buiren seer qualijke koom te bejegenen als andersins koom te plegen soo belove bij desen naderhants beter op te passen en mij geheellijk van sodanige baldadigheden af te houden. En wel voornamentlijk de Achtbare Magistraat als mijn wettige overigheit te erkennen. En indien het mogte gebeuren dat ik mij weder in voren verhaalde fauten of diergelijke koom te misgrijpen soo verclare ik Tjeerd Jacobs te mogen lijden dat de Achtbare Magistraat mij na 't Landschaps Tugthuis senden waartoe ik mijselven in dier geval holdende voor gecondemneert¹⁵⁰ en mij onderwerpende sodanige straffen als mij tot dien einde mag worden te last gelegd. In kennisse mijn hand en de subschriptie van de Gesworen Clercq ter Secretarie aldaar als getuige. Actum den 17en November 1717.

Tjeerd Jacobs

G. Monsma

1717

026ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens vechten, slaan en anderszins in dronkenschap begaan)

Also ik Pijtter Jansen tot Bolsward, mij in seer vele grove baldadigheden soo met dronkenschap en vechten en slaan als andersins grotelijx hebbe misgrepen, waarvan groot berouw en leedwesen hebbe, en de Achtbare Magistraat belijft heeft, mij tot nog toe sulx genadiglijk te vergeven, soo is 't dat ik mij selven bij desen bij aldien in eenige baldadigheden met slaan, vegten of andersins, tegen mijn buiren of eenige andere menschen wie het soude mogen

¹⁵⁰ veroordeeld

wesen weder als voren kome te misgrijpen condemnere¹⁵¹, om in 't Landschaps Tugt en Werkhuis door haar Achtbaren te worden gesonden. En mij onderwerpende sodanige straffen als mij tot dien einde mag worden te last gelegd. In kennisse mijn hand, en die van de Gesworen Clercq ter Secretarie in gemelde stad als getuige. Actum den 19^e september 1718.

dit is Pijtter

G. Monsma

Jansen eigen

1718

gesette handmerck

(een kruis)

026vo.

(voorwaardelijke veroordeling wegens grove baldadigheden, dronkenschap en vechten, messteken en het te bedelen sturen van zijn minderjarige kinderen)

Also ik Romke Jelles tot Bolsward mij in seer vele grove baldadigheden soo met dronkenschap en vegten en nog naast eenige tijt de persoon van Jaan Monsma in sijn eigen stoepen aangetast en een sneed in de kin gegeven. En bovendien mijn kinderen laten lopen bedelen die ik behoorde te onderhouden en de kost te geven 't welke alle dingen sijn daar ik niet behoorde te doen en waarvan ik groot berouw hebbe. En egter de Achtbare Magistraat belieft heeft mij tot nog sulx genadiglijk te vergeven, soo belove ik mij van voren verhaalde fauten te onthouden, en mijn kinderen die nog minderjarig sijn, en haar selfs niet kunnen onderhouden, van 't bedelen af te houden en bij mij in de kost te nemen en onderhouden. Bij aldien ik in eenigerhande manieren mij als voren weder kome te misgrijpen soo condemnere¹⁵² ik mijselven om door de Achtbare Magistraat in 't Landschaps Tugthuis te worden gesonden. En mij in dier geval onderwerpende sodanige straffen als mij tot dien einde, mag worden te last gelegd. In kennisse mijn hand en die van de Gesworen Clercq ter Secretarie van gemelde stad als getuige. Actum den 17^e October 1718.

¹⁵¹ veroordeel

¹⁵² veroordeel

dit is Romke
Jelles eigen
gesette handmerk
(een kruis)

G. Monsma
1718

027ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens grove baldadigheden in dronkenschap begaan, zoals het ingooien van de ramen)

Also ik Louw Louwrens tot Bolsward mij in verscheidene grove baldadigheden soo in dronkenschap als andersins heb misgrepen. En nog laast aan 't huis van mijn broeder Reiner Louwrens seer baldadig heb aangestelt soo met het insmijten van de glasen aldaar als andersins tegen desselfs persoon welks egter door haar Achtbaren mij genadelijk is vergeven, soo belove mij van voren verhaalde fauten te onthouden, en neme aan de gebrokene glasen boven gedagt weder te laten maken. En bij aldien het mogte gebeuren dat ik mij in eenigerhande manieren in voren verhaalde en andere fauten kome te vergrijpen, soo condemnere¹⁵³ ik mij selven in dier geval, om door haar Achtbaren in 't Landschaps Tugthuis te worden gesonden, en mij in dier geval onderwerpende sodanige straffen als mij tot dien einde mag worden te last gelegd. In kennisse mijn hand en die van de Gesworen Clercq ter Secretarie van gemelde stad als getuige. Actum den 24^e Maart 1721.

Dit is
Louw Louwrens
eigen gesette merk
(een kruis)

G. Monsma
1721

027vo.

(voorwaardelijke veroordeling wegens mishandeling van meerdere personen met een schop)

Also ik Marten Sjerks tot Bolsward op den 4en julij 1721 mij geheel

¹⁵³ veroordeel

verwoet heb aangestelt van des avonds mijn eigen huisvrouw met een beslagen schop of leppe miserabel te slaan en wonden, en na sulx des selven nagts bij de Marnesijl gekomen sijnde aldaar de menschen met deselve schop aan te vallen sodanig dat deselve de vlugt moesten nemen, in sooverre dat Sijbe Tjebbes aldaar bij sijnde van een schuite om de vlugt te nemen in 't water moeste springen, en sig also salveren¹⁵⁴. Welks alles egter evenwel door haar Achtbaren mij genadelijk is vergeven, soo belove mij van voren verhaalde fauten en alle andere na desen te onthouden. Dog bij aldien het mogte gebeuren dat ik mij in eenigerhande manieren in vorengemelde en andere buitensporigheden kome te vergrijpen, soo condemneere¹⁵⁵ ik mij selven in dier geval om door haar Achtbaarheden in 't Landschaps Tugthuis te worden gesonden en mij onderwerpente sodanigen straffe als mij tot dien einde mag worden te last gelegd. In kennisse mijn hand, en die van de Gesworen Clercq ter Secretarie van gemelde stad als getuige. Actum den 16en Julij 1721.

Dit is

Marten Sjerks
eigen gesette

merk

(een drietand)

G. Monsma

1721

028ro.

(voorwaardelijke veroordeling van drie turfdragers wegens diefstal)

Alsoo wij Sijtse Wigles, Hans Severijns en Melle Johannes alle turfdragers alhier tot Bolsward, ons niet hebben ontsien om voor eenige dagen uit het pakhuis van de Vroetsman Age de Boer (alwaar wij waren te turfdragen) van desselfs goed daer in sijnde soo van jenever als andersins te behinderen en weg te nemen. Waarvan groot

¹⁵⁴ redden

¹⁵⁵ veroordeel

berouw hebben. En hetselve ons egter door haar Achtbaren genadiglijk is vergeve, alwaarom wij bij desen beloven ons van voren verhaalde en andere fauten na desen te onthouden, met verclaringe dat bij aldien wij ons soo in voren gemelde als alle andere diergelijke fauten komen te misgrijpen en te pleegen, soo condemneren¹⁵⁶ wij ons selven in sulken geval om door haar Achtbaren in 't Landschaps Tugt en Werkhuis te worden gesonden en ons onderwerpende sodanigen straffe als ons aldaar mogen worden opgelegd. In kennisse onse handen en die van de ondergeschreven Gesworen Clercq ter Secretarie van gemelde stad als getuige. Actum den 5en Meij 1723.

dit is

Sijtse Wigles

eigen gesette handmerk

(een kruis)

dit is

Hans Severijns

eigen gesette handmerk

(een kruis)

dit is

Melle Johannis

eigen gesette handmerk

(een kruis)

G. Monsma

1723

028vo.

(Voorwaardelijke veroordeling wegens baldadigheden en het mishandelen van zijn echtgenote)

Also ik Lolle Jetses tot Bolsward mij seer dikwils baldadig heb aangestelt, en voornamelijk voor eenige dagen als hebbende mijn eigen huisvrouw seer qualijk getracteert, waarover verdient hadde dat de Achtbare Magistraat mij met sware straffe hadden gestraft. Edog sulx egter door haar Achtbaren mij genadiglijk vergeven, soo is 't dat ik bij desen belove en aanneme, mij van voren verhaalde of andere baldadigheden te onthouden. En bij aldien sulx wederom mogte gebeuren, soo verclare ik mij selven in dier gevalle te condemneren¹⁵⁷

¹⁵⁶ veroordelen

¹⁵⁷ veroordelen

om door haar Achtbaren in 't Landschaps Tugt en Werkhuis te worden gesonden en mij onderwerpende sodainigen straffe als mij alsdan mag worden opgelegd. In kennisse mijn hand en die van de ondergeschreven Gesworen Clercq ter Secretarie van gemelde stad als getuige. Actum den 16^e Augusti 1723.

Lolle Jetses

G. Monsma

1723

029ro.

(Voorwaardelijke veroordeling wegens veel baldadigheden, mishandeling en scheldpartijen in dronkenschap begaan)

Alsoo ik Pijtter Hansen woonagtigh tot Bolswart het ongeluk heb van mij somtijds in dronckenschap te verlopen, en door 'tselve veel baldadigheden kome te plegen, gelijk mij ook niet ontsien hebbe omme mij op den 8en Julij 1728 op de Kleine Kampen binnen dese stadt seer baldadigh aen te stellen met vloeken en sweeren, roepende tegens eenen Grijttie Jans, daer wonende, dat sij uit haer huis soude komen, met bijvoeginge: ik sel dij de bek op veege¹⁵⁸ en 't mes in 't hart omdraije, waerop de dogter van eenen Adriaen Smit tegens mij seide: Grijttie is niet in huis. En ik al verder in mijn quaedaerdigheid voortvaerende, seide daer wederom op met canaljeuse¹⁵⁹ woorden: Hestu mancke duivel ook een hopen in dijn bek, waerop haer vaeder uitgelopen sijnde om sijn dogter te beschermen, ik mij ook niet ontsagh, omme die man sodanigh op sijn borst te stoten, dat tegen de muir aenviel. Van welke baldadigheden en verwoelijijke daeden groot berouw hebbe daerom is 't dat ik (vermits haer Achtbaerheden mij alle 't voorverhaelde voor dese keer genadelijk hebben vergeven) beloven en aenneme mij in 't toecomedede van de sodanige brutalitieten te sullen onthouden. En bij aldien sulx wederom door mij mogte worden gepleegt, soo verclaere mij selver in dier geval te condemneren¹⁶⁰ om door haer Achtbaerheden in 't Lantschaps Tugt en Werkhuis te worden gesonden. Mij alsdan onderwerpende sodanigen straff als verstaen

¹⁵⁸ snijden

¹⁵⁹ schandalige

¹⁶⁰ veroordelen

029vo.*(vervolg van 29ro.)*

sal worden te behoren. In kennis mijn handt benevens die van de ondergescreven Secretaris der stadt Bolswart als getuige. Actum den 19en Julij 1728.

Dit is

Pijtter Hansen

Eigen geset merk

(een kruis)

sue teste¹⁶¹

R.G. Lamringh

17. secrts. 28

(met halen en streken)

030ro.*(veroordeling tot drie dagen op water en brood wegens uit de hand gelopen echtelijke ruzies)*

Alsoo wij Pijtter Hansen, ende Leena Romckes egteluiden tot Bolswart, ons naest een week à drie in den egten staet hebben begeven, en sedert ons schuldigh gemaekt aen quaede huishoudinge, slaende den een den ander. vermengd met vloeken en sweeren jae sodanigh dat sulx tot een affgrijzen van andere koomt te verstrecken. Over welke baldadigheden ik Pijtter Hansen als wel de eerste aenleider van 't werk sijnde, van de Achtbaere Magistraet gecondemneert¹⁶² ben, om een uir op de Stadskaek ten toon te staen, met een brieff op de borst van wijveslaeger en een bos stroo op de rug. Welke sententie¹⁶³ egter door Haer Achtbaeren genadiglijk is versagt, met een incasseratie¹⁶⁴ van drie daegen op water en brood. Voor welke gunste Haer Achtbaeren bij desen bedancke en nemen wij egteluiden verders aen ons in 't toekomende beter te gedraegen, mogende lijden (in cas¹⁶⁵ van wangedragh, bij ons in vervolgh van tijden te doen) dat vorengeseide versagte sententie tegens ons werde uitgevoerd, off sodanige andere straffe als Haer Achtbaeren in goeder justitie bevinden sullen te behoren. Houdende ons in alles voor

¹⁶¹ als zijn eigen getuige¹⁶² veroordeeld¹⁶³ vonnis¹⁶⁴ opsluiting¹⁶⁵ in geval

gecondemneert. In kennis onse handen, benevens de subscriptie van de ondergescreven Secretaris der stad Bolswart als getuige. Actum den 31en Januarij 1729.

Dit is	Dit is	
Pijtter Hansen	Leena Romckes	R.G. Lamringh
eigen geset merk	eigen geset merk	17.secrets.29
(een kruis)	(een kruis)	(met halen en streken)

030vo.

(veroordeling tot opsluiting op water en brood wegens vele baldadigheden alsmede misdragingen tegen zijn ouders en voorwaardelijke veroordeling in geval van recidive)

Alsoo ik Watse Rienks woonagtig tot Bolswart mij niet hebbe ontsien om veele baldadigheeden te pleegen soo met mijn moeder Aafke Obbes uit te schelden voor een oude tienster¹⁶⁶, niet alleen, maar mijn stevader¹⁶⁷ Johannes Hotses in sijn eigen huis ook te ontrusten soo met schelden als andersins. Het welke saken sijnde van sware gevolgen, en daardoor hadde verdient, dat door de Achtbare Magistraet deser stad met sware straffen wierde gestraft. Egter haar Achtbaren die goetheit hebben gelieven te gebruiken om mij met incarseratie¹⁶⁸ voor eenige tijt op water en brood, gedagte misdaat te vergeven voor welke gunst haar Achtbaeren bij deesen ten hoogsten ben bedankende en belove en neme bij deesen aan om mij in 't toekomende soo van voren verhaalde als andere misdaden te onthouden. Maar soo niet tegenstaande dese mijne belofte ik egter wederom in eenige misdaat mij mag koomen te misgrijpen, soo condemnere¹⁶⁹ ik mij selven bij deesen om door haar Achtbaeren na het Landschaps Tugt en Werkhuis te worden overgesonden en mij onderwerpente sodanige straffen als mij alsdan mag worden opgelegd. In kennis mijn hand en die van de ondergescreven Secretaris der stad Bolswart als getuige. Actum den 19^e Augustus 1733.

¹⁶⁶ heks

¹⁶⁷ stiefvader

¹⁶⁸ opsluiting

¹⁶⁹ veroordeel

Watse Rins

G. Monsma

1733

031ro.

(voorlopige veroordeling wegens ruzie, mishandeling en bedreiging van zijn vrouw)

Alsoo ik Feike Sipkes tot Bolswart mij niet heb ontsien, om eenigen tijd herwaarts seer qualijk met mijn vrouw Geertie Jacobs te leeven en huis te houden, met haar dagelijks te ontrusten met kijven en schelden niet alleen, maar ook de handen aan haar te slaan ja het bloote mes tegen haar te trecken. Het welke saken sijn van sware gevolgen, en daardoor hadde verdient, dat door haar Achtbaren de Magistraat deser stad met sware straffen wierde gestraft. Egter haar Achtbaren de goetheit hebben gelieven te neemen, om mij deselve misdaat nogmaal voor deese reis te vergeven voor welke gunste haar Achtbaren bij deesen ten hoogsten bedanke en belove en neeme ook aan om na deesen met mijn vrouw bovengenoemt te leven en handelen als een eerlijk en getrouw man verpligt is en mij van alle mishandelingen soo met woorden als werken, te onthouden. Dog indien niet tegenstaande dese mijne belofte ik egter wederom mij in eenige van voren verhaalde misdaden tegen mijn vrouw mag koomen te misgrijpen soo verclare ik mij bij deesen selven te condemneeren¹⁷⁰ om door haar Achtbaren de facto¹⁷¹ naar het Landschaps Tugt en Werkhuis te worden overgesonden sonder eenige rechtsmiddelen daartoe behoeven te gebruiken en mij onderwerpende sodanige straffen, als mij alsdan mag worden opgelegd. In kennis mijn hand en die van de ondergescreven Secretaris der stad Bolsward als getuige. Actum den 7^e September 1733.

Feijke Sepkes

G. Monsma

1733

¹⁷⁰ veroordelen

¹⁷¹ feitelijk, werkelijk

031vo.

(veroordeling tot acht dagen op water en brood wegens dronkenschap, ruzie en mishandeling van zijn vrouw, verkopen van gouden knopen etc. voor drank, vernielen van huisraad en misdragingen ten huize van zijn schoonmoeder. Voorwaardelijke nadere veroordeling in geval van recidive)

Alsoo ik Claas Melles mr. hoedemaker tot Bolswart mij niet hebbe ontsien om eenigen tijt herwaarts mij te vergripen in geduirige dronkenschap en met mijn huisvrouw seer qualijk te leeven en huis te houden door haar dagelijks te ontrusten soo met kijven en schelden als dadelijkheden gelijk nog is voorgevallen op den 22en Julij jongstleden wanneer wederom dronken sijnde, nadat mijn goudene knopen uit het hemd en de silveren gespen van de schoenen hadde vercocht en versooopen in huis ben gekomen en mij seer brutaal tegen mijn huisvrouw met vloeken en schelden hebbe aangestelt niet alleen maar ook het steengoed in huis aan stucken en mijn huisvrouw met het eeten na haar hoofd gesmeeten sampt de glazen van de peij¹⁷² ingeslagen sodanig dat mijn vrouw de vlugt uit mijn huis heeft moeten neemen en haar geretireert¹⁷³ na het huis van haar moeder Fookeltie Emkes, na welks ik in mijn boosheit voortvarende op de straat veel ramoer en baldadigheid hebbe verrigt, ja ook na 't huis van mijn vrouws moeder boven gedagt ben gegaan en aldaar aan de deur veel geweld hebbe gedaan het welke alle saken sijn van een seer grooten gewichte en sware gevolgen souden kunnen veroorsaken en daardoor verdient hadde dat door de Achtbare Magistraat deeser stad swaerlijk wierde gestraft. En dewijl haar Achtbaren mij over die misdaden wel hadden gecondemneert¹⁷⁴ om agt dagen in 's Stadsgevangenhuis

032ro.

(vervolg van 31vo.)

te sitten op water en brood soo hebben haar Achtbaren echter de goetheit mijwaarts gelieven te neemen om mij na drie dagen sitten wederom uit mijn gevangenis te ontslaan en in vrijheit te stellen en daarmede mij mijne misdaat voor deese reise nog te vergeven. Voor welke gunste haar Achtbaren bij deesen ten hoogsten bedancke. Doch

¹⁷² pui, voorgevel

¹⁷³ teruggetrokken, uitgeweken

¹⁷⁴ veroordeeld

alles onder belofte en aannemenge dat ik na deesen met mijn huisvrouw sal leeven en omgaan gelijk een eerlijk en getrouw man betaamt en verpligt is en mij van alle boven verhaalde mishandelingen soo tegens haar als andersins te onthouden. En bij aldien niettegenstaande dese mijne belofte ik egter mij wederom in eenige van voren verhaalde of andere misdaden soo tegen mijn huisvrouw als andersins mag komen te misgrijpen soo verclare ik bij desen mij in dier geval selven te condemneeren om door de Achtbare Magistraat deser stad de facto¹⁷⁵ naar het Landschaps Tugt en Werkhuis te worden overgesonden sonder daartoe eenige verdere rechtspleginge behoeven gebruiken en mij onderwerpende sodanige straffen als mij alsdan mag worden opgelegd. In kennis mijn hand en die van G. Monsma Secretatris der stad Bolswart als getuige. Actum den 1^e Augustus 1735.

Klaes Melles

G. Monsma
1735

032vo.

(ontslag van rechtsvervolging na gevangenschap op water en brood wegens vechten en messentrekken in dronkenschap begaan en voorwaardelijke veroordeling bij recidive)

Alsoo ik Leendert Durks gliebackersgesel te Bolswart, mij niet hebbe ontsien om eenigen tijt herwaarts mij in dronkenschap te verlopen en wel voornamentlijk op Sondagen gelijk nog onlangs hebbe gedaan, en mij vergrepen in vegterien op publijcque straat jaa selven niet ontsien om voor eenige dagen tegen andere menschen het bloote mes te trecken het welke alle saken sijn van sware gevolgen en ten uitersten strafbaar waardoor verdient hadde, dat ook door de Achtbare Magistraat deser stad met sware straffe haddet gestraft geworden. Niet tegenstaande van welke haar Achtbaren de goetheit hebben gelieven te nemen om mij met incarseratie¹⁷⁶ op water en brood, maar alleen voor twee dagen, vorengemelde mijne misdaaden te vergeven voor welke gunste haar Achtbaren bij deesen bedanke niet alleen maar belove en neeme bij deesen aan om mij in 't toekomende soo van voren

¹⁷⁵ feitelijk, werkelijk

¹⁷⁶ opsluiting

verhaalde als andere misdaden te onthouden. Dog soo niet tegenstaande dese mijne belofte, ik egter wederom in eenige misdaden mij mag komen te vergrijpen hoedanig ook mag wesen, soo condemnere¹⁷⁷ ik in dier geval mij bij deesen om door haar Achtbaren na het Landschaps Tugt en Werkhuis te worden gesonden, en mij onderwerpende sodanige straffen als mij alsdan mag worden opgelegd. In kennis mijn hand en die van de ondergescreven Secretaris der stad Bolswart als getuige. Actum den 15en October 1738.

Leendert Durcks

G. Monsma

1738

033ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens dronkenschap, mishandeling van zijn echtgenote met burengerucht als gevolg, mishandeling van de zoon van een raadsman en andere excessen)

Alsoo ik Wierd Jacobs blauwverwer tot Bolsward mij veelmalen ja bijna dagelijks, kome in dronkenschap te verlopen en daardoor met mijn huisvrouw seer quaadaardig kome te handelen en de selve te slaan niet alleen, maar ook op de straat andere menschen seer baldadig kome te behandelen gelijk ik mij onder anderen niet heb ontsien, om nog op den 9^e Februarij 1747 's nachts om ellif uiren mijn huisvrouw te slaan, sodanig dat de buiren op het geroep van deselve mijn huisvrouw in mijn huis sijn gelopen. En op de 20^e der selver maant de soon van de Vroetsman Obe Posthumus op de publijke straat met een end hout geweldig heb geslagen sonder dat deselve daartoe eenige redenen hadde gegeven over welke en meer andere bij mij gepleegde grove excessen¹⁷⁸ ik verdient hadde dat swaerlijk hadde gestraft geworden, het welke echter de Achtbare Magistraat deser stad (gelijk voor desen) gelieft heeft mij voor dese reis nog te vergeven, op hope van beterschap, voor welke gunste ik haar Achtbaren bij desen bedancke niet alleen maar belove en neeme ook wel uitdruckelijk aan om mij in 't toekomende, soo van voren verhaalde als alle andere misdaden te onthouden. En soo niet tegenstaande dese mijne beloften ik egter wederom in eenig misdaden mij mag komen te vergrijpen

¹⁷⁷ veroordeel

¹⁷⁸ buitensporigheden

hoedanig ook mag wesen ik in dier geval mij bij desen selve vrijwillig
condemnere¹⁷⁹ om door haar Achtbaarheden in 't Landschaps Werk en
Tugthuis te worden gesonden en mij onderwerpende sodanige straffe
als mij aldaar mag worden opgelegd. In kennis mijn hand en die van de
ondergescreven Secretaris als getuige. Actum den 27^e Februarij 1747.
Dit sijn Wierd Jacobs

eigen gesette merk letters

G. Monsma

W...B

1747

033vo.

*(Voorwaardelijke veroordeling wegens mishandeling van zijn
kinderen met noodzakelijk ingrijpen van buurmannen en
doodsbedreiging van zijn broeder)*

Alsoo ik Anthonij Bontiema mr. bombasijnwerker binnen Bolswart
mij veelmalen in dronkenschap kome te verlopen en daardoor mij dan
tegen mijn kinders en broeder Martinus Bontiema seer quaadaardig
kome aan te stellen soo met woorden als dadelijkheden. Gelijk ik mij
nog onder anderen op den 27^e April 1750 nog seer desperaat¹⁸⁰ met
vloeken en rasen tegen mijn kinderen en mijn broeder bovengemelt
heb aangesteld selfs met bedreiginge aan deselve mijn broeder dat hij
van mijn handen solde sterven, sodanig dat mijn kinders buiremannen
in mijn huis hebben moeten halen om mij tot bedaren te brengen. Het
welke saken sijn van sware gevolgen en wel verdient hadde dat ook
daarover hadde gestraft geworden hetwelk mij egter door de Achtbare
Magistraat deser stad is vergeven voor dit maal, voor welke gunste
haar Achtbaren bij desen bedanke niet alleen maar belove ook wel
nadrukkelijk om mij in 't toekomende soo van voren verhaalde als
andere misdaden te onthouden. Dog soo niet tegenstaande dese mijne
belofte ik egter weder in eenige misdaden mij mag komen te
vergrijpen hoedanig ook mag wesen soo condemnere¹⁸¹ ik mij
hiermede in dier geval om door haar Achtbaren in het Landschaps
Tugt en Werkhuis te worden gesonden en mij onderwerpende
sodanige straffen als mij alsdan mag worden opgelegd tot welks mij in
dier geval rede houde voor gecondemneert. In kennis mijn hend en die

¹⁷⁹ veroordeel

¹⁸⁰ wanhopig

¹⁸¹ veroordeel

van de ondergescreven Secretaris als getuige. Actum den 4^e Majj 1750.

In de marge staat:

N.B. deese binnenstaande is op den 8 Julij 1754 weder voor 't selve gedrag gestrafft met eenige dagen in 't honnegat te zitten.

A. Bontjema

G. Monsma

1750

034ro.

(voorwaardelijke veroordeling wegens mishandeling echtgenote, verkopen huisraad en lijfgoederen voor drank en andere grove uitspattingen)

Alsoo ik Jan IJzaks timmermansknecht binnen Bolswaart mij veel malen in dronkenschap kome te verlopen en daardoor mij dan tegen mijn huisvrouw seer quaadaardig kome aan te stellen, haar goederen overal voor drank verkopen, deselve haar met geweld ontnemende, ja zelfs haar seer slordig behandelende gelijk ik mij onder anderen niet hebbe ontsien, om nog op den 24 Maart 1753 haar de muts met veel geweld van 't hoofd af te slaan en daarbij ook mijn eigen goederen van 't lijf voor drank verzette, gelijk nog onder anderen mij niet heb ontsien om op den 27 dito mijn eigen hemd van mijn lijf op diergelijke manier te versetten. Over welke en meer anderen bij mij gepleegde grove excessen¹⁸², ik verdient hadde, dat ik swaerlijk wierde gestrafft, 't welke egter de Edelachtbare Magistraat deser stad, mij voor deesen reijs gelieft heeft te verschonen op hope van beterschap. Voor welke gunste ik hun Achtbaren bedanke niet alleen, maar belove en neeme ook wel uijtdrukkelijk aan om mij in 't toekomende, soo van voren verhaalde als andere misdaden te onthouden. En soo niet tegenstaande deese mijn belofte, ik egter weederom in eenige misdaden mij mag kome te vergrijpen en hoedanig ook mag weesen ik in dier geval mij bij deesen vrijwillig condemneere¹⁸³ en ik hier meede in diergelijk geval om door hun Achtbaren in 't Landschaps Tugt en Werkhuis te worden gesonden en

¹⁸² buitensporigheden

¹⁸³ veroordeel

mij onderwerpende sodanige straffen als mij alsdan mag worden
opgelegd, tot welks mij in dier geval rede houde voor gecondemneert.
In kennisse mijn hand en die van de ondergescreven Secretaris als
getuige. Actum den 29 Maart 1753.

Jan Jijsaks

me presente¹⁸⁴

P. de Kok

1753

(Met halen en streken)

¹⁸⁴ in mijn aanwezigheid

